

GLOBAL DIALOGUE

3.1

5 publicații pe an în 14 limbi

Intensificarea morfogenezei

Margaret Archer

ISA la avânt

Interviu cu Izabela Barlinska

Modernitate și Islamism

Riaz Hassan,
Mohammed Bamyeh,
Jacques Kabbanji

- > Problema genului în Rusia contemporană
- > Perspective ale sociologiei publice în Ucraina
- > Iarna vrajbei în România
- > Sociologia românească dincolo de globalizare
- > *CriticAtac: Un manifest anticapitalist din România*
- > Trei ani de Sociopedia.isa
- > Sănătate mai bună pentru toți
- > Necrolog: Ivan Varga, 1931-2012
- > Ce uși deschide „Accesul liber”?
- > Prezentarea echipei editoriale indiene
- > Eseu-fotografic: Supraviețuirea la limită

NEWSLETTER

International
Sociological
Association

VOLUMUL 3 / NUMĂRUL 1 / NOIEMBRIE 2012
www.isa-sociology.org/global-dialogue/

GD

> Editorial

Problematika limbii

Cel de-al doilea Forum ISA a fost un mare succes. 3600 de participanți înregistrați în 55 de Comitete de Cercetare (CC), Grupuri Tematice (GT) și Grupuri de Lucru (GL) s-au întâlnit la Facultatea de Economie a Universității din Buenos Aires între 1 și 4 august. Le datorăm mulțumiri pentru eforturile dedicate acestui succes Margareti Abraham, Vice-Președinte ISA pentru Cercetare și Președinte al Forumului; Izabelei Barlinska și echipei sale de la Secretariatul ISA; lui Alberto Bialakowsky și Aliciei Palermo, Președinte și co-Președinte al Comitetului Local de Organizare. La fel de importante au fost abilitățile organizatorice și devotamentul președinților CC, TG și GL care au gestionat multitudinea de cereri de participare la diferitele paneluri. Am plecat din Buenos Aires inspirați de discuțiile transcontinentale, impresionați de sociologia Latino-Americână, pregătiți pentru Congresul din Yokohama din 2014.

Ultima oară fusesem în America Latină în 1982 când Congresul a fost organizat în orașul Mexico. Așa cum amintește Izabela Barlinska într-un interviu publicat în acest număr al Global Dialogue, întâlnirea de atunci a fost încărcată de emoție, participanții locali fiind pe bună dreptate înverșunați împotriva imperialismului lingvistic al limbii engleze. Abia la câțiva ani după Congresul din 1982, limba spaniolă a devenit alături de franceză și engleză una dintre limbile oficiale ale ISA. Treizeci de ani mai târziu am făcut progrese în ceea ce privește gestionarea problematicei limbii, organizând sesiuni plenare cu traduceri simultane, diverse sesiuni în spaniolă, paneluri multilingvistice și având ajutor din toate direcțiile pentru a putea comunica fără bariere de limbă.

În ultimii 30 de ani, întâlnirile noastre au devenit mai cuprinzătoare din mai multe puncte de vedere, nu doar din perspectiva limbii. În același timp, limba engleză și-a întărit dominația ca lingua franca, acceptarea ei ca limbă secundară preferată fiind în creștere la nivel mondial. Fără îndoială acest lucru este benefic, permițând răspândirea sociologiei și asigurând pentru mulți accesul la numeroase oportunități și materiale noi. Totuși, expansiunea limbii engleze a generat de asemenea inegalități: o excludere mai accentuată a celor care nu cunosc limba engleză și stabilirea unor ierarhii între cei care o cunosc. Fluența în limba engleză, mai mult decât în cazul altor limbi, aduce un avantaj considerabil atât în cazul prezentărilor orale cât și în cel al publicării articolelor, devenind astfel un criteriu de afirmare nu doar la nivel global ci, la fel de important, în cadrul comunităților naționale științifice (în care engleza este limbă secundară).

Pe măsură ce universitățile intră într-o competiție internațională pentru status simbolic (acesta aducând recompense materiale) publicarea unor articole în reviste internaționale devine din ce în ce mai necesară. Aceasta nu înseamnă doar a publica în engleză, ci și a desfășura cercetări conform unor cadre de analiză și paradigme adesea diferite de problemele și caracteristicile societății de origine a autorului. Despre aceasta, sociologul palestinian Sari Hanafi spunea: "Publică global și mori local SAU publică local și mori global". A atinge această performanță înseamnă a fi bilingv, bi-profesional, a face o muncă dublă, a vorbi pentru publicuri diverse. Acest lucru este valabil în mod egal pentru toate sociologiile, chiar și sociologiile provinciale din Marea Britanie și Statele Unite. În aceste privințe, Forumul din Buenos Aires a impus noi standarde pentru o sociologie globală.

> *Global Dialogue este disponibilă în 14 limbi pe pagina de Internet a ISA.*

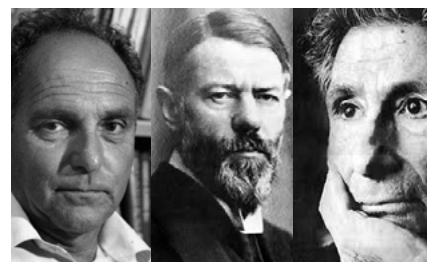
> Manuscrisele pot fi trimise către burawoy@berkeley.edu

Margaret Archer, fostă Președintă a ISA, prezintă viziunea sa asupra sociologiei ce analizează problematica interacțiunii crescânde dintre structurilor sociale și agenții sociali, ceea ce ea numește morfogeneză.

Izabela Barlinska continuă analiza sa fascinantă asupra dezvoltării ISA în ultimii 25 de ani, începând cu transferul secretariatului la Madrid în 1987, unde a rămas de atunci.

Ernest Gellner, Max Weber și Edward Said au contribuit la dezbaterile asupra modernității și islamismului, reprezentată aici din perspectivele discordante ale lui Riaz Hassan, Mohammed Bamyeh și Jacques Kabbanji.

> Echipa editorială

Editor:
Michael Burawoy.

Editori-șefi:
Lola Busuttil, August Bagà.

Editori asociați:
Margaret Abraham, Tina Uys, Raquel Sosa,
Jennifer Platt, Robert Van Krieken.

Editori consultanți:
Izabela Barlinska, Louis Chauvel, Dilek Cindoğlu,
Tom Dwyer, Jan Fritz, Sari Hanafi, Jaime Jiménez, Habi-
bul Khondker, Simon Mapadimeng, Ishwar Modi, Nikita
Pokrovsky, Emma Porio, Yoshimichi Sato, Vineeta Sinha,
Benjamin Tejerina, Chin-Chun Yi,
Elena Zdravomyslova.

Editori regionali
Lumea arabă:
Sari Hanafi, Mounir Saidani.

Brazilia:
Gustavo Taniguti, Juliana Tonche, Pedro Mancini, Célia
da Graça Arribas, Andreza Galli,
Renata Barreto Preturlan, Rossana Marinho.

Columbia:
María José Álvarez Rivadulla, Sebastián
Villamizar Santamaría, Andrés Castro Araújo.

India:
Ishwar Modi, Rajiv Gupta, Rashmi Jain, Uday Singh.

Iran:
Reyhaneh Javadi, Shahrads Shahvand,
Saghar Bozorgi, Fatemeh Moghaddasi,
Najmeh Taheri.

Japonia:
Kazuhisa Nishihara, Mari Shiba, Kousuke Himeno, Tomohi-
ro Takami, Yutaka Iwade, Kazuhiro Ikeda,
Yu Fukuda, Michiko Sambe, Takako Sato, Shohei Ogawa,
Tomoyuki Ide, Yuko Hotta, Yusuke Kosaka.

Polonia:
Mikołaj Mierzejewski, Karolina Mikołajewska,
Jakub Rozenbaum, Michał Chelmiński,
Krzysztof Gubański, Emilia Hudzińska, Julia Legat,
Kamil Lipiński, Adam Müller, Mikołaj Niziński,
Tomasz Piątek, Anna Piekutowska, Anna Rzeźnik,
Konrad Siemaszko, Zofia Włodarczyk.

România:
Cosima Rughiniș, Ileana-Cinziana Surdu.

Rusia:
Elena Zdravomyslova, Anna Kadnikova,
Elena Nikiforova, Asja Voronkova, Alexander Kondakov.

Taiwan:
Jing-Mao Ho.

Turcia:
Aytül Kasapoğlu, Nilay Çabuk Kaya, Günnur Ertong,
Yonca Odabaş.

Consultanți Media:
Annie Lin, José Reguera.

> În acest număr

Editorial: Problematika limbii 2

Despre vocația sociologiei în contextul intensificării morfogenezei
de Margaret Archer, Elveția 4

ISA ia avânt
Interviu cu Izabela Barlinska, Spania 6

> DEZBATERE

Deficitele lumii musulmane
de Riaz Hassan, Singapore 9

Răspuns pentru Hassan: Despre reducerea complexității la deficite
de Mohammed Bamyeh, SUA 12

Răspuns pentru Hassan: Limitele „orientalismului”
de Jacques Kabbani, Liban 14

> MOȘTENIRILE SOVIETICE

Problema genului în Rusia contemporană
de Anna Temkina, Rusia 16

Perspective ale sociologiei publice în Ucraina
de Lidia Kuzemska, Ucraina 19

> SOCIOLOGIA DIN ROMÂNIA

Iarna vrajbei în România
de Cătălin Augustin Stoica și Vintilă Mihăilescu, România 20

Sociologia românească dincolo de globalizare
de Ioana Florea și Delia Badoi, România 22

CriticAtac: Un manifest anticapitalist din România 24

> VEȘTI DE LA ISA

Trei ani de Sociopedia.isa
de Bert Klandermans, Olanda 26

Sănătate mai bună pentru toți
de Ellen Kuhlmann și Claus Wendt, Germania
și Ivy Bourgeault, Canada 27

Necrolog: Ivan Varga, 1931-2012 28

> RUBRICI SPECIALE

Ce uși deschide „Accesul liber”?
de Jennifer Platt, Regatul Unit 29

Prezentarea echipei editoriale indiene
de Ishwar Modi, India 30

Eseu fotografic: Supraviețuirea la limită
de Alexia și Edward Webster, Africa de Sud 31

Mulțumim echipei de traducători (în ordine alfabetică):

Andreea Acasandre, Monica Alexandru, Adriana Bondor, Ramona Cantaragiu,
Ioana Cărtărescu, Miriam Cihodariu-Ioniță, Alexandru Duțu, Gabriela Ivan,
Mihai Marian, Angelica Helena Marinescu, Ștefan Lucian Rotariu, Alina Stan,
Ileana-Cinziana Surdu, Levente Szekedi, Mara Șerban, Elena Tudor, Cristian
Constantin Vereș

> Despre vocația sociologiei în contextul intensificării morfogenezei

de Margaret Archer, École Polytechnique Fédérale de Lausanne, Elveția și fostă Președintă ISA, 1986-1990

Margaret Archer a fost prima și singura femeie Președintă ISA, 1986-1990. Ea a inițiat studiul schimbării sociale din perspectiva procesului de „morfogeneză” reprezentat de o serie de interacțiuni a structurii sociale și a agenților sociali – interacțiuni posibile prin intermediul cunoașterii culturale. Totul a început cu studiile pe care le-a efectuat asupra sistemelor educaționale franceze și engleze, prin care a indicat modul în care acestea structurează răspunsuri care la rândul lor remodelează sistemele. Ea este autoarea unui număr mare de cărți prin intermediul cărora elaborează o teorie socială „realistă” și are partizani în întreaga lume. A predat la Universitatea din Warwick timp de mai mulți ani și, în prezent, conduce Centrul de Ontologie Socială în cadrul École Polytechnique Fédérale de Lausanne.

Margaret Archer adresându-se Asociației Internaționale pentru Realism Critic la London în 2008.

Sociologia a apărut prin căutarea unor răspunsuri la patru întrebări: „De unde venim?”, „Cum este acum?”, „Unde mergem?” și „Ce este de făcut?”. Toate acestea sunt întrebări realiste: există o lume socială reală cu proprietăți reale locuită de oameni reali care într-un mod colectiv au creat trecutul și a căror capacități cauzale deja formează viitorul. O modalitate în care Weber a exprimat vocația sociologiei a fost cea de a descoperi de ce lucrurile sunt „așa” și nu „altfel”. Cei care și-au luat acest angajament nu ar putea accepta niciodată concluzia lui Baudrillard: „Tot ce mai rămâne de făcut este să ne jucăm cu piesele.” Ibn Khaldun ar fi putut-o numi o trăsătură exemplară a unei civilizații decadente.

Ce este mai dăunător decât „joaca” postmodernă este de-

conectarea în fapt a pieselor. Toate formele de viață socială – micro-, mezo- și macroscopice – în mod necesar vin la PACHET; relația dintre „structură”, „agent” și „cultură” sunt întotdeauna indispensabile pentru explicarea oricărui aspect social.

Fără a exagera cu privire la definiții, eliminați „structura” și contextele cu care oamenii se întâlnesc devin caleidoscopic contingente; omiteți cultura și nimeni nu are un repertoriu de idei pentru a analiza situațiile cu care se confruntă; fără agentivitate pierdem activitatea-dependentă ca și cauză eficientă a existenței unei ordini sociale. Vocația sociologiei este de a descrie interacțiunea dintre ele și configurațiile rezultante. Prin deconectarea pieselor și apoi pulverizarea lor,

>>

prea mulți teoreticieni sociali au renunțat la vocația lor și au devenit antreprenori de pompe funebre, scriind certificate de deces pentru fiecare componentă a PACHETULUI. Totuși, cu aceste „decese” fiecare parte a lumii este privată de cutia cu unelte folosită pentru a explica de ce lucrurile sunt așa și cum ar putea fi ele altfel.

În ceea ce privește „structurile”, teoriile curente ale „de-structurării” le înlocuiesc cu fluxuri. Metafora punctelor lichide indică faptul că socialul este extrem de incontrollabil. Aceasta a fost anunțată de societățile „fugitive”, „totalitare” și cele de „risc”, dar inundația a luat avânt și acum plutește în largul mării fenomenelor auto-organizate descrise de teoria complexității. Însă nepotrivirea pentru scop este evidentă în contextul crizei economice curente. Această criză a dezvăluit o parte a unei structuri în prealabil ascunse. Cunoaștem mai mult în prezent despre structurarea capitalului financiar global și despre întrepătrunderea lui cu guvernele naționale și multi-naționale decât înainte de 2008. Tot ce este solid nu s-a dizolvat în aer, dar derivatele, ipotecile sub-prime, schimbul valutar și comercializarea pe bursă a datoriilor cer mai multă înțelegere decât oferă Fordism-ul.

Pentru că pozițiile structurate, relațiile și interesele sunt într-adevăr complicate, media a trivializat și personalizat criza în termeni de bonusuri ale bancherilor și ajutarea unor capete lacome să cadă. Mișcările de tipul „Occupy” confirmă lipsa cutiei de unelte sociologice. Se opun aceștia măsurilor de austeritate sau finanțării globale capitaliste? În timp ce Londra părea nesigură, mișcarea din Geneva organizează în mod curent seminarii în care oamenii încearcă să înțeleagă și să se descurce cu complexitățile implicate. Asociațiile economiștilor heterodoxi în general au fost mai de ajutor decât sociologii. Unde este echivalentul nostru la analizele lui Stefano Zamagni asupra contribuțiilor dăunătoare realizate de ultimii zece câștigători ai premiului Nobel în economie? Care a fost contribuția noastră la preconizarea unei economii civile?

Aceasta conduce la „cultură” și la rolul important pe care NENA („nu este nicio alternativă”) l-a jucat în încercarea de a ne întoarce la a face „lucrurile ca de obicei”. „Turnura culturală” a privilegiat discursul, dar criza nu poate fi redusă la ceva discursiv. Hegemonia discursului a mutat de la locul lui conceptul de ideologie, expediindu-l la pubela „zombi” a luptei dintre clase. În urma acestor mutări, legătura crucială între idei și interese a fost pierdută ca spațiu al legitimității politice. De asemenea pierdute au fost și sursele de critică, nu ca forme de activități expresive (există o mulțime ca acestea), dar ca resurse în mobilizarea socială (a căror absență a crescut puterea NENA). Într-un mod ironic, pe măsură ce fluxurile se transformă în inundații, există o aderență perversă la obicei, habitus-uri dispoziționale și

acțiuni de rutină în sociologie în ciuda incompatibilității acestora cu schimbarea rapidă. Cu toate acestea, precum marii pragmatisti americani care au fost primii care au evidențiat, situațiile problematice sunt moașele inovației reflexive.

În cele din urmă, și cea mai serioasă este moartea subiectului, șters precum Foucault l-a descris mai mult de 40 de ani în urmă „ca o față desenată în nisip la marginea mării”. De atunci uitarea noastră umană a fost repetată de mai mulți bureți: persoanele devin tăblițe deschise pentru auto-incryptare (Gergen), ego-uri re-inventate în serie (Beck) și în cele din urmă retrogradarea „actantului” agențial. Cu moartea subiectului, intenționalitatea, reflexivitatea, grija și angajamentul deasemenea își fac ieșirea, împreună cu unicitatea capacității umane de a preconiza cum socialul ar putea fi „altfel”.

Acei care apără îndatoririle și potențialitățile noastre umane au fost destul de puțini; de aici nevoia lui Andrew Sayer de a scrie excelenta sa carte *Why Things Matter to People*. Sociologia menține o linie umanistă, dar abordarea umanului este mai degrabă inhibată. Astfel, singurătatea și izolarea nu sunt teme populare în comparație cu marginalizarea și excluderea, dar ele sunt la fel de mult flageluri ale lumii dezvoltate și se numără și printre exporturile ei. Sociologii sunt deasemenea mai viguroși în accentuarea susceptibilității noastre față de a suferi decât față de a prospera. Am fost prea timizi avansând o „Sociologie a Prosperității”, în mare măsură limitându-ne la indisputabilele nevoi biologice. De ce nu există o sociologie a bucuriei, de ce sunt puține mențiuni ale exaltării sau satisfacției depline și de ce este lăsată fericirea pradă măsurătorilor economiștilor? Răspunsul la aceste întrebări este un predicat al sociologiei ce contribuie la definirea unei societăți civile prospere.

Astăzi, principala figură de stil este „modernitate lichidă”, dar metaforele nu explică nimic și de multe ori induc în eroare (amintiți-vă de comparațiile mecanice, organice și cibernetice). Anumite teorii ale schimbării au accentuat un element al PACHETULUI în sine: „cultură” pentru „Societate Informațională”; „structură” pentru „Capitalism Globalizat” sau „Imperiu”; și „Agentivitatea” pentru „individualismul instituționalizat” al „Modernizării Reflexive”. Fiecare acaparează o componentă (empiric frapantă), pe care o consideră a fi partea principală și, în mod eronat, o echivalează cu mecanismul generativ al schimbării. În schimb, trebuie să examinăm sinergiile PACHETULUI și feedback-ul pozitiv care fac din morfogeneza socială procesul responsabil pentru intensificarea schimbării – într-o manieră non-metaforică.

> ISA ia avânt: Interviu cu Izabela Barlinska

Izabela Barlinska și Vice-Președinta ISA pentru Cercetare, Margaret Abraham, discutând o temă importantă la sediul din Buenos Aires, august, 2012.

În numărul anterior al Global Dialogue (2.5), am aflat povestea unei tinere studente poloneze care a fost recrutată de ISA și a devenit creierul organizatoric indispensabil pentru Asociație. În partea a doua și finală a interviului, Dr. Barlinska ne relatează povestea consolidării ISA în urma căreia cunoaștem organizația puternică de astăzi.

MB: Am rămas cu povestea în Amsterdam, unde te aflai în compania faimosului scriitor Ryszard Kapuściński. Dar apoi, la sfârșitul anului 1986, Fernando Henrique Cardoso, pe atunci Președintele ISA, ți-a oferit postul de Secretar Executiv dacă te-ai muta la Madrid pentru crearea unui noi sediu acolo. Asta este ce ai și făcut?

IB: Da, am ajuns aici, în Madrid, în ianuarie 1987, de una singură, fără să știu un cuvânt în spaniolă. Trebuia să încep să organizez un sediu. Cred că trebuia să fii tânăr și lipsit de experiență pentru a-ți asuma o astfel de responsabilitate. Nu aveam prea multă imaginație referitor la tot ceea ce presupunea aceasta. Am ajuns acolo cu o ladă mare, în care aveam valizele mele și documentele ISA, pentru a ocupa un loc în Academia Spaniolă de Științe. ISA ajunsese acolo la invitația ministrului spaniol al educației, dar birourile pe care urma să le ocupe ISA în Academia Spaniolă de Științe nu erau încă finalizate.

MB: Te aflai pe cont propriu?

IB: Singurul ajutor pe care l-am avut a fost Sergio Contreras, un coleg din Chile care a lucrat și el în cadrul Secretariatului din Montreal și Amsterdam. A venit să ajute deoarece vorbea spaniolă. Împreună am încercat să deschidem sediul. A fost greu. Am învățat spaniolă de la constructori. Dar a fost bine că am ajuns să-i cunosc pe cei din Ministerul Educației, datorită tuturor documentelor care trebuiau să fie pregătite pentru înregistrarea oficială a ISA. Deoarece secretarele nu puteau vorbi cu mine în limba spaniolă, mă lăsau să discut cu șefii lor. Astfel am ajuns să cunosc și să leg prietenii cu oameni aflați în poziții înalte în guvernul socialist, obișnuiam să fac drumeții în munți cu prieteni care făceau parte din generația care a preluat puterea împreună cu Felipe González.

MB: Probabil că, datorită faptului că erai din Polonia, erai o adevărată curiozitate pentru ei.

IB: Polonia era bine cunoscută în acea perioadă. Toată lumea a înțeles importanța Solidarității ca forță ce lupta împotriva unui regim autoritar, așa cum se întâmplase în Spania. Deci Polonia, sau cel puțin opoziția, avea o reputație bună printre acei socialiști.

MB: Așadar, ai fost, practic, pe cont propriu. Mandatul lui Cardoso ajunsese la final și a fost urmat de cel al lui Margaret Archer.

IB: Margaret a fost aleasă Președinte în 1986 la Congresul Mondial din New Delhi. A fost prima și, până acum, singura femeie președinte al ISA. Am lucrat împreună și am legat o prietenie de lungă durată.

MB: Care a fost cea mai dificilă provocare cu care te-ai confruntat când ai ajuns acolo?

IB: A fost nevoie de timp pentru stabilirea și organizarea sediului într-o nouă țară. Odată ce am pus temelia, ca să spunem așa, am început să organizăm Congresul Mondial de Sociologie din Madrid din 1990. Aceasta a însemnat prezența unui contingent mare de latino-americani, cu consecința că în cele din urmă spaniola a devenit a treia limbă a Asociației.

MB: Abia atunci? Credeam că s-a întâmplat în Mexic, în 1982.

IB: Mexicul s-a confruntat cu un protest – toată lumea a protestat împotriva faptului că Congresul nu s-a ținut în spaniolă. Dar recunoașterea limbii spaniole a avut loc mult mai târziu. Era ca și cum un nou continent se alătura ISA prin însuși faptul că Secretariatul s-a mutat la Madrid. Nu aveam niciun fel de tehnologie avansată – primul calculator se afla deja în birou, dar totul a fost foarte, foarte diferit. Și dificultatea aici a fost că în vreme ce, în ansamblu, locația din Spania și oamenii erau foarte prietenoși față de congres și de Asociație, au existat totuși unele persoane spaniole care au dorit să... cum să spun... să folosească Asociația pentru cariera lor și propriile scopuri. Și acest lucru a devenit destul de neplăcut pentru toată lumea. Cred că ISA a avut de suferit. Congresul din Madrid în sine a fost presărat cu multă tensiune și nu numai pentru că a fost ținut în trei clădiri diferite ale Universității Complutense, fără aer condiționat, în căldura greu de suportat din Madrid.

MB: Acesta a fost Congresul la care sociologul indian T.K. Oommen, a fost ales Președinte?

IB: Așa este. Aceste alegeri au cauzat adevărate necazuri pentru ISA, deoarece unii dintre sociologii locali sperau ca un spaniol să fie ales în calitate de Președinte. Una dintre consecințele neașteptate a fost că ISA a fost ștearsă din registru la Ministerul Afacerilor Interne, unde fusese înregistrată în mod oficial și apoi am fost dați afară din birourile de la Academia Spaniolă de Științe. Ca urmare, pentru un timp, sediul a trebuit să se mute chiar pe aceasă terasă unde stăm acum de vorbă.

MB: Așadar, încă o dată, ISA a trebuit să se mute – cum a fost soluționată această situație?

IB: Ei bine, am avut norocul că Facultatea de Științe Politice și Sociologie de la Universitatea Complutense ne-a oferit cu generozitate un birou. Sprijinul lui Miguel Ángel Ruiz de Azua, Președinte al Uniunii Naționale a Sociologilor și Specialiștilor în Științe Politice, a fost inestimabil. A fost o mișcare bună, în sensul că este mai bine ca Secretariatul să se afle la universitate. Aici sunt mai mulți colegi - sociologi, studenți și un mediu academic activ.

MB: Dar cum a supraviețuit ISA pe plan material?

IB: Trebuie să înțelegeți că ISA a sosit în Spania la invitația Ministrului Educației și înțelegerea a fost că Secretariatul va primi finanțare în formă de subvenții de la guvernul spaniol, așa cum s-a întâmplat în Montreal și Amsterdam. Și acesta este modul în care a continuat în Spania timp de șase ani. Guvernul spaniol a fost foarte generos. Dar apoi banii s-au terminat. Și a fost o lungă discuție în ISA - ce este de făcut? Și nu era ca și cum ar fi existat o altă ofertă așteptând acordul nostru. În același timp, a apărut Internetul, a apărut e-mailul. Și apoi toată lumea și-a dat seama că nu contează atât de mult unde ne aflăm. Deci, în loc de a ne muta, s-a luat decizia de a rămâne în Spania. Și am rămas. Dar reține că de atunci operațiunile ISA s-au auto-finanțat.

MB: Impresionant!

IB: Motivele au fost o bună gospodărire și un număr foarte limitat de personal. Desigur, în acea perioadă erau mai puține activități și mai puțini membri. Dar a reprezentat o mare schimbare în viața ISA, pentru că am oprit mutarea Secretariatului o dată la patru ani.

MB: A însemnat și că vă puteați alege propriul personal?

IB: Da, într-adevăr. Nacho (José Ignacio Reguera) a fost cu noi dinainte de Congresul din 1990. Din nou, l-am întâlnit prin conexiuni poloneze. Când ne aflam la Academia de Științe aveam un Fiat micuț, cu o plăcuță de înmatriculare poloneză. Într-o zi, am găsit un scurt bilet pe parbriz, scris în limba poloneză: „Sunt un profesor invitat din Polonia la Institutul de Fizică, poate ne putem întâlni”. Mi-am spus de ce nu. S-a dovedit a fi Jacek Karwowski, profesor de la Universitatea din Torun. Am devenit prieteni imediat. Împreună cu el, prietenii lui și familia sa am început să descoperim Spania, deoarece, nu uitați, la acel moment, credeam că mă voi afla în Spania doar pentru patru ani. Așa l-am întâlnit și pe Nacho, care lucra în același Institut de Fizică.

MB: Și el a adus ISA în lumea calculatoarelor, a e-mail-ului și a Internetului?

IB: Nacho a construit baza de date pentru ISA. Știe totul. Este un adevărat specialist, loial, atent și creativ. O achiziție importantă pentru ISA, în special în lumea modernă a calculatoarelor și a mass-media sociale. Îi spun de ce este nevoie și el oferă. Suntem pe aceeași lungime de undă.

MB: Poate că acesta este un bun prilej să îmi povestești câte ceva despre munca de zi cu zi a Secretariatului.

IB: Rutina de zi cu zi presupune o gospodărire anostă, plină de detalii. Dar, așa cum se spune, orice lucru neplăcut este plin de detalii. Poate suna plictisitor, dar, în același timp, nu trebuie să se piardă din vedere perspectiva.

MB : Perspectiva...

IB: Perspectiva Asociației, unde trebuie să ajungă și de ce ne contactează oamenii, chiar dacă este vorba numai de a schimba o adresă. Este crucial să fie actualizată acea adresă pentru că a doua zi putem primi o cerere din partea altui coleg care ar vrea să intre în legătură cu autorul unui abstract interesant pe care l-a găsit pe website-ul Congresului ISA.

MB: Puneți pe toată lumea în legătură cu toată lumea.

IB: Într-adevăr, este o rețea de schimb pentru mulți oameni, care a fost construită cu ajutorul unei rutine zilnice de-a lungul multor ani. Include acum 5000 de membri activi, alături de alte 3000 de contacte în baza de date. Și există și o structură complexă de peste 60 de Comitete de Cercetare, Grupuri de Lucru și Tematice, 60 de asociații sociologice naționale, membri instituționali. Are un potențial imens care trebuie să fie folosit și abordat în mod corespunzător.

MB: La ce te referi?

IB: Comitetul Executiv ISA definește obiectivele și politicile asociației și Secretariatul trebuie să le pună în aplicare. Trebuie să ne amintim că cei mai mulți dintre membrii noștri nu sunt vorbitori nativi de limba engleză, astfel că trebuie să fim atenți în formularea mesajelor, în construirea website-ului ISA. Cu cât devine mai sofisticat din punct de vedere tehnic, cu atât devine mai dificil de accesat în țările în care alimentarea cu energie electrică este limitată. Nu trebuie să uităm despre aceste diferențe și inegalități. Avem într-adevăr un sentiment foarte plăcut să lucrăm în biroul nostru mic din Madrid, dar să fim înconjurați de oameni din întreaga lume. Această conștientizare a faptului că suntem capabili să-i ajutăm pe alții este foarte importantă pentru noi.

MB: Într-adevăr. Deci, câte persoane sunt acolo?

IB: Patru în total; unii part-time, unii full time. Și deși fiecare dintre noi are o responsabilitate specială (cum ar fi taxele de membru, baza de date și actualizări ale website-ului, programe de anunțare ale conferințelor etc.) am fost norocoși să creăm o echipă preocupată de construirea acestei rețele internaționale de sociologi în întreaga lume.

MB: Da, și din acest punct de vedere ați avut un succes incredibil. Președinții ISA trebuie să fi jucat și ei un rol. Așa că haideți să ne întoarcem la secvența istorică. Oommen a fost președinte între 1990 și 1994 și în acea perioadă a trebuit să faci față pierderii biroului. Și apoi vine Congresul Bielefeld de 1994, când a fost ales Immanuel Wallerstein.

IB: Odată cu Immanuel a avut loc o schimbare majoră la ISA, deoarece el a adus Internet-ul și e-mail-ul în viața de zi cu zi a Asociației; a fost, desigur, momentul în care totul a început în lume. Immanuel s-a folosit de aceasta și a fost foarte activ. A avut idei bune, și-a dorit postul acela cu un scop bun. Aceștia au fost niște ani importanți pentru ISA. Și a fost foarte interesant să lucrez cu el. Dar au fost zile bune și înainte. În perioada lui Margaret Archer – care a fost dură din cauza situației locale – am înființat jurnalul ISA International Sociology și Competiția Mondială a Sociologilor Juniori. Deci, chiar și în acele vremuri dificile, au început lucruri noi care au continuat să existe.

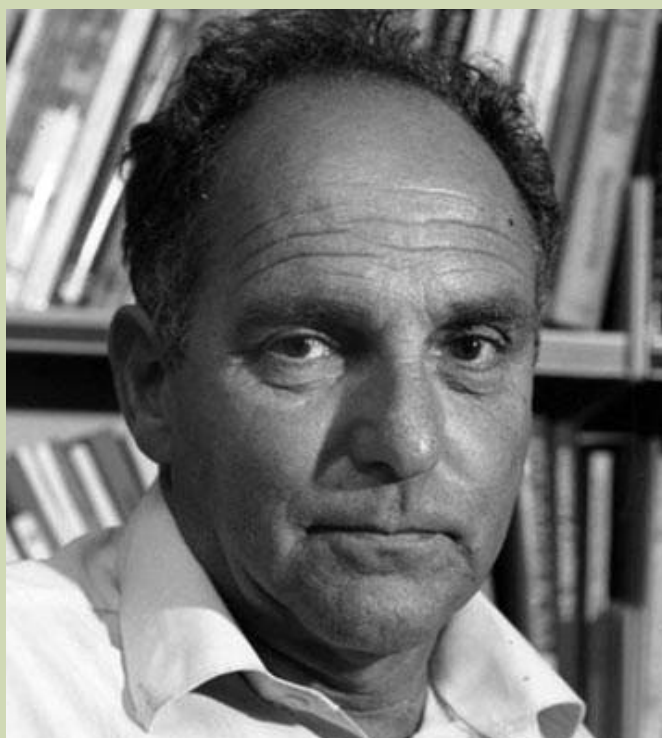
MB: Presupun că acesta este secretul – să începi lucruri noi și să le continui pe cele vechi.

IB: Dacă sunt bune, rămân.

MB: Mulțumesc, Izabela, pentru acest interviu. Știu că nu ți-ai dorit să intri în lumina reflectoarelor în acest mod. Ai încercat mereu să lucrezi în umbră, dar membrilor ISA le-a făcut plăcere să afle despre tine, despre istoria ISA, și cum a fost în ultimii 25 de ani. Poți întreba orice Președinte ISA și el sau ea va recunoaște deschis cât de dependentă este ISA de Izabela Barlinska. Deci, în numele tuturor membrilor ISA – prezenți, trecuți și viitori – aș dori să îți transmit cele mai sincere mulțumiri pentru tot ce ai făcut și tot ce faci.

> De ce lumea musulmană suferă de lipsa de libertate, dezvoltare și cunoaștere?

de Riaz Hassan, Institutul de Studii Sud Asiatice, Universitatea Națională din Singapore

Ernest Gellner (1925-1995): „Islamul este, dintre cele trei mari societăți vestice monoteiste, cea mai apropiată de modernitate”.

În cartea sa fundamentală *Societatea Musulmană* (Muslim Society), Ernest Gellner afirmă cu îndrăzneală: „Conform unor criterii variate evidente – universalitate, scripturistică, egalitarism spiritual, extinderea participării depline în comunitatea sacră, nu parțial, ci total, și sistematizarea rațională a vieții sociale – Islamul este, dintre cele trei mari societăți vestice monoteiste, cea mai apropiată de modernitate” (Gellner, 1983: 7). Continuă spunând că dacă arabii ar fi câștigat la Poitiers și ar fi continuat să cucerească și să islamizeze Europa, acum ar fi trebuit să admirăm cu toții Etica kharejită și spiritul capitalismului a lui Weber (*The Kharejite Ethic and the Spirit of Capitalism*) care ar demonstra fără îndoială cum spiritul modern rațional și expresia sa în afaceri și birocrăție nu s-ar fi putut naș-

te decât ca o consecință a puritanismului neo-kharijitană în Europa de Nord și nu dacă Europa ar fi rămas creștină „dată fiind înclinația pătimasă a acelei credințe către o viziune barocă, manipulativă, dictatorială, semi-animistă și dezorganizată a lumii” (Gellner, 1983: 7).

Dar nu așa au stat lucrurile. Astăzi, oricare observator nu ar întâmpina nicio dificultate în corelarea volumului de date puse la dispoziție de Națiunile Unite și rapoartele asupra dezvoltării ale Băncii Mondiale pentru a demonstra deficitul de dezvoltare și libertate din lumea musulmană. Aceasta a dus la o dezbatere aprinsă privitoare la cauzele acestor carențe. Vinovații identificați de cercetătorii sociali includ teologia și cultura islamică, petrolul, cultura și instituțiile specifice arabe, conflictul dintre Palestina și Israel, „terenul și instituțiile deșertului”, societatea civilă slabă și statusul servil al femeii.

> Deficit în dezvoltare

Probabil cele mai contestate dezbateri în privința înapoierii economice și al deficitului în democrație în lumea musulmană vizează Islamul ca principală cauză a acestor carențe strâns legate. În privința înapoierii economice, dovezile arată că înainte ca balanța puterii să se schimbe după extinderea europeană din secolul VII, Orientul Mijlociu era la fel de dinamic din punct de vedere economic ca și Europa. Comerțanții musulmani aveau la fel de mult succes în realizarea comerțului și transmiterea credinței în colțuri îndepărtate ale lumii la fel ca și comerțanții din Europa. Conform istoricului economic Angus Maddison, în anul 1000 d.Hr. contribuția Orientului Mijlociu la Produsul Intern Brut (P.I.B.) al lumii era mai mare decât cea a Europei – 10% în comparație cu 9%. Pe la 1700 cota Orientului Mijlociu scăzuse la doar 2 procente și cea a Europei crescuse la 22%. Printre învățații vestici, explicația standard a acestui declin este că Islamul este ostil comerțului și interzice camăta. Dar aceste explicații nu sunt satisfăcătoare întrucât textele religioase Islamice sunt mai pro-afaceri decât textele creștine, iar în ceea ce privește camăta, Tora și Biblia spun aceleași lucruri. Profetul

>>

Muhammad și prima sa soție Khadija erau ambii comercianți de succes. Mulți musulmani, cu toate acestea, învinovătesc imperialismul vestic pentru declinul lor economic. Dar atunci de ce o civilizație odată măreață a cedat în fața vestului?

Economistul turc-american Timur Kuran (2011) în mod persuasiv respinge aceste fapte și explicațiile aferente. El se folosește de dovezi empirice impresionante pentru a arăta că ceea ce a încetinit dezvoltarea economică în Orientul Mijlociu nu au fost colonialismul sau situarea geografică sau incompatibilitatea dintre Islam și capitalism, ci legile care aveau în vedere parteneriatele în afaceri și practicile de moștenire. Aceste instituții au fost benefice pentru economia din Orientul Mijlociu la începuturile Islamului, dar începând cu secolul al X-lea au devenit un impediment în dezvoltarea economică prin încetinirea sau blocarea manifestărilor caracteristicilor centrale ale vieții economice moderne – acumularea capitalului privat, corporațiile, producția la scară mare și schimbul impersonal.

Parteneriatul islamic, mijlocul organizațional principal pentru afaceri al claselor de comercianți musulmani, putea fi încheiat prin voința uneia dintre părți și chiar asocierile de succes erau încheiate odată cu moartea unuia dintre parteneri. În consecință, multe afaceri au rămas nedezvoltate și au avut o viață scurtă. Parteneriatele de afaceri cele mai durabile și de succes în lumea musulmană erau conduse de localnici non-musulmani. Obiceiurile de moștenire au încetinit consolidarea afacerilor întrucât, atunci când un comerciant musulman murea, averea sa era împărțită între membrii familiei în viață, ceea ce prevenea acumularea capitalului și împiedica dezvoltarea companiilor cu viață lungă și capital intensiv. Conform lui Kuran, stagnarea organizațională rezultată a împiedicat comunitatea musulmană de comercianți să rămână competitivă în comparație cu omologii lor din vest.

> Deficit democratic

Cercetarea economistului de la Harvard Eric Chaney (2011) contrazice teoriile conform cărora deficitul democratic se datorează modelelor culturale islamice sau arabe, petrolului, conflictului dintre arabi și israeliți, sau ecologia deșertului. Chaney arată că deficitul democratic, așa cum se poate constata din răspândirea autocrațiilor în lumea musulmană-arabă, este real. Dar este un produs al influențelor pe termen lung al structurilor de control dezvoltate în secolele ce au urmat cuceririle arabe. În secolul IX conducătorii din această regiune au început să recruteze sclavi și persoane din populația nativă pentru a-și întregi armatele. Aceste armate de sclavi le-au permis conducătorilor să obțină independența față de armata locală și grupurile civile și au contribuit la îndepărtarea constrângerilor asupra suveranului în societățile islamice pre-moderne. În acest mediu autocratic, liderii religioși au devenit singura sursă de verificare a puterii conducătorilor. Această structură instituțională istorică

care separa puterea dintre suveran susținut de armata sa de sclavi și elitele religioase nu a dus la producerea instituțiilor democratice. În schimb, elitele religioase și militare au lucrat împreună pentru a dezvolta și a menține ceea ce Chaney numește echilibrul instituțional „clasic” – care deseori este cunoscut ca legea islamică – dezvoltat pentru promovarea și protejarea propriilor lor interese.

Aparent, liderii religioși au născocit „instituțiile de echilibru” pentru a proteja interesele publicului general, dar de fapt această configurație instituțională aruncă o umbră autocratică de-a lungul secolelor. Conducătorii au ajuns să se bazeze pe armate de sclavi, eliberându-se de dependența de instituțiile civile. Liderii religioși au cooperat cu armata pentru a crea un sistem care s-a dovedit ostil pentru centre de putere alternative. Această concentrare a puterii și societățile civile slabe reprezintă moștenirea de durată a acestui cadru instituțional istoric în regiuni cucerite de armatele arabe și care au rămas sub conducere islamică din anul 1100 d.Hr.

Orișicum, regiunile incluse în lumea islamică după ce au fost cucerite de armate de musulmani non-arabi, precum India și Balcanii și unde islamul s-a răspândit prin convertire (ex: Indonezia, Malaezia și Africa sub-Sahariană), nu și-au însușit acest cadru clasic. Instituțiile lor au continuat să fie configurate de elite locale care au păstrat continuitatea politică și culturală. Prin urmare, deficitul democratic a rămas o moștenire de durată în lumea arabă și în zonele cucerite de armatele arabe care au rămas sub conducere islamică din anul 1100 d.Hr. Dar în țările islamice incluse în lumea islamică de armate musulmane non-arabe, sau prin convertire, dezvoltarea democrației a urmat o traiectorie mai progresivă.

> Deficit de cunoaștere

În clasificarea globală a universităților din 2012 a Times Higher Education, nicio universitate din 49 de țări majoritar musulmane cu o populație de 1,2 miliarde, sau 17% din populația planetei, nu s-a regăsit în topul celor 200 de universități ale lumii. Acest lucru durează de mulți ani și semnifică o criză academică și intelectuală serioasă. Prin comparație, Statele Unite, cu mai puțin de 5% din populația planetei, au avut 75 de universități în top 200.

Mai mulți factori pot explica această criză, cel mai important fiind resursele puține alocate de țările musulmane cercetării și dezvoltării. Bugetele alocate științei de către Organizația Țărilor Musulmane (O.I.C.) sunt printre cele mai scăzute din lume. Conform unei estimări recente, bazate pe datele UNESCO și ale Băncii Mondiale, între 1996 și 2003 cheltuielile anuale pentru cercetare și dezvoltare în țările O.I.C. au fost de 0,34% din P.I.B., mult mai scăzute decât media globală de 2,36% în acea perioadă. Multe țări O.I.C., în particular cele mai bogate, cheltuiesc mai mult pentru armament decât pentru știință sau sănătate. Șase dintre primii

10 cheltuitori în domeniul armatei din lume, ca fracție din cheltuielile publice, sunt țări O.I.C. Kuwait, Iordania, Arabia Saudită, Yemen, Siria și Oman cheltuiesc mai mult de 7% din P.I.B. pe arme. În timp ce cheltuielile pentru știință sunt cele mai scăzute, cheltuielile pentru educație variază. Malaezia, Arabia Saudită, Yemen, Maroc, Tunisia și Iran erau printre primii 25 cheltuitori pentru educație în 2002 (Butler, 2006).

Conform „indexului educației” al celor mai slabe țări în 2002 realizat de Banca Mondială, 15 sunt țări O.I.C. incluzând câteva țări africane, Bangladesh și Pakistan. Investițiile scăzute în știință și tehnologie se reflectă și în rezultatele științifice slabe, incluzând nivelul scăzut al articolelor științifice și numărul de cercetători. În 2003, producția medie globală a lucrărilor de cercetare la un milion de locuitori era de 137. Media țărilor O.I.C. era doar de 13. Niciuna dintre țările O.I.C. nu a atins media globală. Mai mult, cu excepția Turciei și a Iranului, numărul de lucrări produse de 24 de țări O.I.C. pentru care datele sunt disponibile, fie a rămas neschimbat, fie a scăzut. Rata de publicații a Turciei a crescut de la aproximativ 500 în 1988 la 6000 în 2003. În cazul Iranului, de la o rată scăzută de mai puțin de 100 de lucrări pe an, în urmă cu zece ani acest număr a crescut la aproape 2000 (Butler, 2006).

Parte din explicația evidentă a acestor condiții o constituie investiția publică neadecvată în educație, cercetare și dezvoltare. Dar o cauză importantă a situației neplăcute actuale poate fi atribuită și practicilor culturale și politice predominante. Țări precum Coreea, Singapore, Taiwan, China și India au făcut pași notabili în domeniul științei și tehnologiei și se situează acum printre cele mai mari economii emergente. Instituțiile de studii superioare prosperă în societățile cu o societate civilă puternică bazată pe pluralismul instituțional și ideologic destul de puternic încât poate contrabalansa și rezista puterii instituțiilor centrale ale statului în favoarea puterii și adevărului. Acest fapt lipsește, din păcate, în societățile musulmane. Multe dintre acestea prezintă societăți civile slabe și subdezvoltate.

În multe societăți musulmane apare un alt obstacol, în plină dezvoltare. Acestea se află sub presiunea crescândă a mișcărilor religioase fundamentaliste care impun epistemologii compatibile cu versiunile lor asupra doctrinelor islamice, care sunt în general ostile gândirii critice raționale. Acest lucru oprește formarea condițiilor ce pot duce la dez-

voltarea și creșterea universităților mari. O societate civilă puternică este necesară în dezvoltarea țărilor bazate nu pe tirania convingerilor și credințelor menținute puternic, ci pe o ordine socială bazată pe încredere și compromis. Știința și tehnologia prosperă doar în condiții care privilegiază normele argumentării și naturii.

În economia cunoașterii a celei de-a treia revoluții industriale, crearea avuției se va baza în primul rând pe „industrii cerebrale”. Țările O.I.C. abia dacă produc brevete și sunt printre cei mai mici exportatori de produse de înaltă tehnologie. Această situație științifică, tehnologică și intelectuală va avea efecte socioeconomice de lungă durată. Stagnarea intelectuală a țărilor musulmane amenință să încâtușeze o proporție semnificativă a umanității într-o robie permanentă. Apare astfel urgența de a crea și dezvolta condiții ce promovează excelența academică și de a dezvolta strategii pentru a stopa declinul educației înalte. Doar astfel se va asigura o supraviețuire onorabilă a generațiilor viitoare de musulmani. Aceasta reprezintă probabil cea mai mare provocare cu care se confruntă guvernele țărilor musulmane în zilele noastre.

Care sunt implicațiile primăverii arabe? Reprezintă istoria un destin? Există câteva repersuri optimiste care sugerează că pentru lumea arabă este posibil să scape de trecutului autocratic. Regiunea arabă a suferit schimbări structurale în ultimii 60 de ani, precum dezvoltarea nivelului de educație, urbanizare și industrializare, care au făcut-o mai receptivă și mai deschisă către schimbarea democratică decât în oricare altă perioadă. Revoltele Primăverii Arabe care au schimbat lumea arabă începând din 2011 sunt fără precedent în istoria regiunii arabe. Acest lucru nu exclude manifestarea echilibrului politic în țări precum Egipt și Yemen, în mod similar cu echilibrul istoric. Pe de altă parte, țări precum Turcia, Albania, Bangladesh, Malaezia și Indonezia sunt mai predispuse să sfideze istoria decât țările arabe, dar chiar și în cazul acestora sărăcia și instituțiile civile slabe rămân obstacole în schimbarea democratică.

Bibliografie

- Butler, D. (2006) "The Data Gap: Statistics on scientific investment and performance are lacking across the Muslim world." *Nature*, vol. 444: 26-27.
 Chaney, Eric. (2011) *Democratic Change in the Arab World, Past and Present*. Harvard University Department of Economics and Brookings Institute.
 Gellner, E. (1983) *Muslim Society*. Cambridge: Cambridge University Press.
 Kuran, T. (2011) *The Long Divergence: How Islamic Law Held Back the Middle East*. Princeton: Princeton University Press.

> Răspuns pentru Hassan: Despre reducerea complexității la probleme

de Mohammed A. Bamyeh, Universitatea din Pittsburgh, SUA, și editor al International Sociology Review of Books

Max Weber (1864-1920). "Încă de la Max Weber, întrebarea legată de motivul pentru care oamenii din alte părți ale lumii nu au devenit asemenea europenilor mai degrabă a pierdut decât a câștigat din punct de vedere al clarității conceptuale."

După cum ar trebui să fie evident pentru toată lumea, problemele ce țin de „libertate”, „dezvoltare” și „cunoaștere” sunt concepte destul de diferite. Acestea sunt de asemenea complexe: evaluarea lor de către cineva depinde în totalitate de maniera de definire a lor, iar aceasta poate să varieze substanțial. A discuta oricare dintre aceste concepte într-un mod satisfăcător în cuprinsul unui scurt articol este greu de imaginat, cu atât mai puțin pe toate cele trei, în aceeași manieră prescurtată, tratându-le pe o perioadă de zece secole și referindu-ne la întreg spațiul musulman. Așadar, nu este surprinzător faptul că Riaz Hassan nu doar că nu oferă nimic nou aici, dar din păcate chiar complică problema. Iar el face acest lucru tocmai într-o perioadă revoluționară, când noi perspective sunt necesare și posibile în același timp. Până la urmă, aceste noi puncte de vedere ar putea să se bazeze pe cunoștințele sociologice și antropologice despre societățile musulmane, mișcările sau instituțiile acestora, cunoștințe ce se află într-o continuă creștere.

În loc să facă trimitere la această nouă literatură, după cum ne puteam aștepta, Hassan revizitează vechi perspective, care au avut deja timp să demonstreze că nu mai au nimic de oferit. Pentru început, încă de la Max Weber, întrebarea legată de motivul pentru care oamenii din alte părți ale lumii nu au devenit asemenea europenilor mai degrabă a pierdut decât a câștigat din punct de vedere al clarității conceptuale. Întrebarea aceasta nu pornește prin a trata cum diferite societăți ar fi putut să se dezvolte utilizând forme de ordine civilă, răspuns din care am fi putut să învățăm realmente ceva. Am putea spune că întrebarea de fapt începe prin a trata aceste societăți diferite ca o „problemă” ce trebuie explicată, tocmai pentru că acestea nu sunt asemenea Europei. Și chiar dacă vom considera legitimă această întrebare, răspunsul posibil, după cum Hassan observă în mod corect, poate varia foarte mult. Prin urmare, cel care abordează această problemă trebuie să o facă cu grijă, nuanțat și cu multă răbdare. De exemplu, când istorici sociali ai lumii musulmane știu foarte bine că legile islamice economice sunt respectate în mod diferit și că sunt în mod deschis încălcate, uneori chiar și cu aprobarea explicită a instituției religioase, este dificil să credem că Timur Kuran explică în mod adecvat întreaga istorie a economiei islamice: o simplă privire la textele de lege economice ale

Islamului nu ne spune cum sunt acestea aplicate (sau nu) în practică în diferite medii și de-a lungul unor perioade diferite de timp (pentru opinii mai nuanțate și mai relevante, vezi în special Gran, Abu-Lughod, Owen, printre mulți alții.)

Universul musulman este foarte întins, vechi, complex și extrem de variat. Cei care au încercat să studieze empiric această lume, ca o singură unitate, au avut tendința să descopere că adunarea datelor însemna și creșterea varietății acestora. Pentru exemplu, când Moataz Fattah (2008) a încercat să studieze atitudinea musulmanilor față de democrație în întreaga lume, a ajuns la ceea ce cred că ar fi trebuit să fie premisa de început, aceea că lumea musulmană este în fapt un număr de diferite alte lumi. Hassan însuși se referă la argumente care susțin că lumea musulmană este diversă și nu poate fi tratată ca o unitate coerentă pentru ceea ce investighează chiar el. Cu toate acestea, observația sa nu are, în mod ciudat, niciun efect asupra propriei analize. La fel de ciudat, el rămâne cu noțiunea că Islamul este oarecum legat sau responsabil pentru un deficit în cunoaștere, chiar dacă el însuși citează două excepții recente de la această tendință (Turcia și Iranul). Aceste excepții rămân neexplicate, ca orice altceva din discursul lui Hassan care nu susține pretinse argumentații mărețe, dar, în ultimă instanță, simpliste.

Mai mult, deși există argumente solide care ne arată colonialismul ca fiind punctul de cotitură la care previziunile economice și-au modificat evoluția în mod decisiv către Europa, nu doar în lumea musulmană, ci în toată lumea colonială, Hassan doar face trimiteri în mod aprobator, fără niciun fel de dezbateri, la acei autori care neagă influența colonialismului. Atunci când alte argumente ne arată divergențe în cadrul lumii musulmane cu privire la previziuni privind democrația, Hassan explică aceste divergențe doar prin a susține o altă teză la fel de problematică aparținând lui Eric Chaney: deficitul democrației printre musulmani poate fi explicat prin cultura politică și structurile sociale arabe.

În mod surprinzător, această teză (probată de o narațiune istorică trunchiată care poate fi interpretată de fapt într-o manieră opusă celei date

de Hassan, prin Chaney) este menționată ca lămurire suficientă pentru lipsa democrației în spațiul arab, într-o perioadă când lumea arabă trece prin cele mai mari revoluții democratice din istoria modernă! Mai mult, teza de mai sus este amintită fără a fi luate în considerare niciunul dintre sondajele de opinie publică referitoare la atitudinile democratice începând cu 2001, care au arătat o afinitate generalizată a musulmanilor față de atributele de bază asociate cu democrația. De exemplu, o serie de sondaje Gallup acoperind majoritatea țărilor musulmane, reprezentând un total de 80% din populația globală a acestora, au demonstrat un suport puternic față de concepte precum libertate politică, libertate, sisteme juridice corecte, dar și față de libertatea cuvântului, precum și faptul că pentru majoritatea indicatorilor cheie, atitudinea musulmanilor față de democrație și libertate a fost foarte puțin diferită de cea a respondenților din Statele Unite (vezi Esposito și Mogahed, 2008). Toate aceste argumente sunt ignorate în favoarea unei argumentații empirice sărace folosite pentru a susține premise definite precar.

În concluzie, când cineva încearcă să explice contexte moderne în termeni de tradiții istorice, acesta trebuie să fie extrem de atent, situație care nu pare a fi cea despre care discutăm aici. De exemplu, cei care au trăit în secolul al XIII-lea, ar putea fi cu greu acuzați de lipsa unui angajament pentru valori liberale așa cum le înțelegem noi astăzi. Pe de altă parte aceștia ar putea fi analizați din perspectiva acelor valori care erau potrivite pentru ei. Până în modernitate (indiferent de periodizarea pe care o acceptăm), chestiunea legată de ordine socială pentru musulmani și pentru ne-musulmani era o întrebare ce ținea de sisteme de obligații reciproce, sisteme care au evoluat de-a lungul secolului și în care statul era mult mai puțin central decât este în prezent (vezi de exemplu Lapidus, 2002). Prin urmare, faptul că un anumit grup, de exemplu discipolii religioși, a ocupat un rol cheie în cultura veche, nu este ceva ce poate fi discutat într-o manieră semnificativă în termenii democrației moderne. Această situație poate fi analizată din perspectiva manierei în care musulmani au cultivat mai multe tipuri ale culturii civice, într-o manieră flexibilă, acestea determinând organizarea vieții sociale în dife-

rite circumstanțe și perioade de timp.

Dacă ar fi ca istoria să fie până la urmă parte a analizei noastre, ar fi nevoie de o bogată sociologie istorică, nu doar de formulări simpliste. Aceasta ar arăta cum musulmanii s-au străduit în permanență să găsească un sens al vieții lor sociale în medii foarte diferite, și de asemenea au cultivat un sens „convivial” (după cum l-a denumit Oliver Roy) al religiei însăși. Această religie permisivă a inclus importante privilegii și o acceptare de principiu a ceea ce era divers în defavoarea unei tradiții uniforme. Musulmanii nu au avut nevoie să învețe despre pluralism, de exemplu, de la Europa. Dar acest principiu, alături de alte libertăți asociate cu această tradiție permisivă, care a fost regula generală pentru mai multe secole, a încetat să mai fie aplicat tocmai când Europa a pătruns în lumea musulmană, sub forma administrației coloniale „moderne”, urmată de state postcoloniale puternice. Acest autoritarism este modern, nu antic.

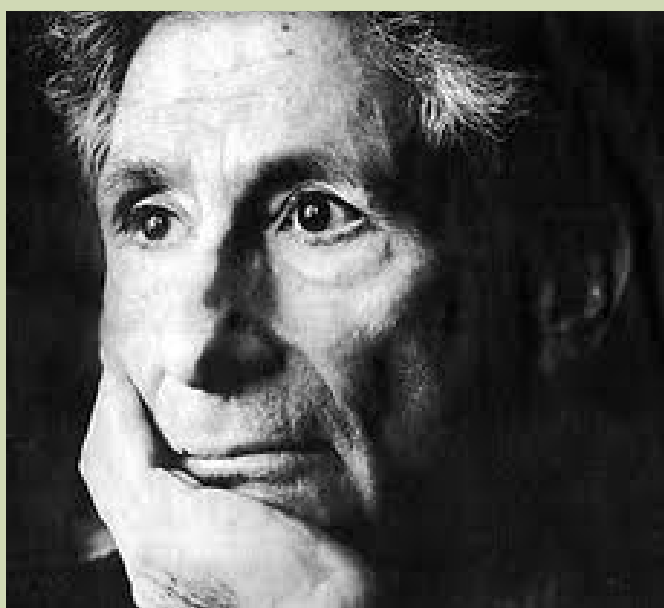
Înțelegerea acestui tablou istoric ne-ar oferi o sociologie istorică foarte cuprinzătoare, care are de asemenea unele influențe asupra atitudinilor din prezent. Dar nimic nu este mai puțin productiv decât să îi condamnăm pe antici că nu au dezvoltat o cultură democratică sau că nu au pregătit-o pentru noi sau pentru că nu au devenit europeni suficient de devreme.

Bibliografie:

- Abu-Lughod, J. (1989) *Before European Hegemony*. New York: Oxford University Press.
 Esposito, J. and Mogahed, D. (2008) *Who Speaks for Islam? What a Billion Muslims Really Think*. New York: Gallup Press.
 Fattah, M. (2008) *Democratic Values in the Muslim World*. Boulder: Lynne Rienner.
 Gran, P. (1979) *Islamic Roots of Capitalism: Egypt, 1760-1840*, Austin: University of Texas Press.
 Lapidus, I. (2002) *A History of Islamic Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
 Owen, R. (1981) *The Middle East in World Economy: 1800-1914*. London: Methuen.

> Răspuns pentru Hassan: Limitele "Orientalismului"

de Jacques E. Kabbanji, Universitatea Libaneză, Beirut, Liban

Edward Said (1935-2003). "După cum a spus Said [...] Vestul este de partea modernității, în timp ce Estul se luptă cu religiile sale (islamismul în mod special) și istoria sa."

Încă de la sfârșitul anului 2010, au apărut revoltele populare atât în zonele rurale, cât și în cele urbane și s-au răspândit în multe țări arabe. Deși încă este dificil de prezis finalul acestora un lucru este clar: acestea exprimă determinarea populațiilor din lumea arabă de a respinge despotismul și autoritarismul ca destin. Ele exprimă, de asemenea, cel puțin parțial, afirmarea unui actor politic comun: „poporul”. Chiar dacă spontaneitatea este o caracteristică a acestor revolte, ele sunt, de asemenea, diferite din punct de vedere social și politic. Ca atare, masele au ieșit din „starea de neputință” la care fuseseră condamnate de mulți intelectuali din societățile arabe. Aceasta, printre alte caracteristici, constituie o provocare pentru cele mai adânc înrădăcinate tradițiile academice de studiu a societăților islamice și arabe.

Încă de la începutul anilor '60 aceste tradiții au fost etichetate drept „orientalism”. Deși acest termen s-a răspândit odată cu publicarea în 1978 a lucrării lui Edward Said, intitulată *Orientalism*, ideea datează din 1963, când Anwar Abdel-Malek a publicat un articol de pionerat *Orientalism in Crisis*. Orientalismul indică o atitudine intelectuală care privește societățile orientale dintr-o perspectivă occidentală. Istoria și prezentul lor sunt înțelese și analizate ca fiind excepționale și auto-generatoare. În formularea lui Said orientalismul marchează diferența dintre Vest și Est, în termeni culturali și esențialiști. Occidentul se situează de partea modernității, în timp ce Orientul se chinuie cu religiile sale (Islamul în special) și cu istoria sa.

Ernest Gellner și Bernard Lewis, doi analiști de vază ce au studiat Islamul și societățile musulmane, reprezintă această viziune orientalistă a societății arabe. În opinia lor, cultura (și ideologia) islamică și istoria particulară a Islamului sunt cruciale pentru înțelegerea caracterului unic al societăților musulmane. Lewis, de exemplu, este fără echivoc în judecata sa: „Multe remedii – arme și fabrici, școli și parlamente – au fost încercate, dar nici unul nu a dat rezultatul scontat. Pe ici și colo au adus ceva alinare și chiar unele beneficii – pentru un număr limitat al populației. Dar n-au reușit să oprească sau măcar să remedieze dezechilibrul dintre Islam și lumea occidentală. Dar ele nu au reușit să remedieze sau chiar să oprească deteriorarea dezechilibrului între Islam și lumea occidentală”. Potrivit lui Gellner, societatea musulmană este ca un stat slab cu o cultură puternică.

Percepția societăților musulmane, prin urmare, se bazează pe o abordare specifică care ia religia în sine, Islamul, în acest caz, drept concept cheie în analiza acestor societăți. Aceeași abordare nu se aplică la societățile ne-musulmane, deoarece acestea nu sunt definite prin „identitatea” lor religioasă. În discursul academic, asadar, este puțin probabil să se întâlnească termeni ca „societăți creștine” sau „societăți budiste” drept categorii analitice, cu excepția etnogra-

>>

fiilor. Adevărul acestei reduceri a societăților musulmane la religie necesită probe comparative. Mai mult, Weber, care a inspirat mulți cercetători în abordarea lor față de societate și religie, spune că etica economică nu a fost vreodată determinată exclusiv de religie. De ce atunci, această regulă este aplicată numai la alte societăți și nu și la „societățile musulmane”?

După ce am arătat de ce este inadecvat punctul de vedere „esențialist” sau „orientalist” încă ne mai întrebăm ce împiedică „societățile musulmane” să realizeze la rândul lor, trecerea la modernitate. Acesta este, de obicei, punctul de plecare pentru abordări care văd dezvoltarea ca fiind liniară: în cazul în care capitalismul industrial a reușit în Occident (precum și în alte societăți), de ce nu a reușit în „societățile musulmane” arabe?

Pentru a răspunde la această întrebare unii intelectuali folosesc răspunsurile oferite de către organizațiile internaționale. Astfel, potrivit lui Hassan „înapoierea economică” și „deficitul democratic” se găsesc mai ales în societățile arabe. Înapoierea economică nu se datorează colonialismului sau situații geografice, ci „legii islamice” în materie de parteneriat și de moștenire. Dar apoi ar trebui să ne întrebăm de ce aceleași societăți care au început aplicarea legilor pozitive, încă din secolul 19, în cazul Imperiului Otoman (Turcia) și, într-o măsură mai mică, în cazul Iranului, și în secolul 20, pentru alte societăți, nu au reușit nici ele să depășească această înapoiere?

Revenind la „deficitul democratic”, susține Hassan, este produsul a structurilor de control dezvoltate în secolele următoare cuceririlor arabe. Prin urmare, „Această concentrare de putere și societățile civile slabe sunt moștenirea pe termen lung a acestui cadru instituțional istoric” (Chaney citat de Hassan). Acest argument are problemele sale. Mai întâi de toate, istoria recentă nu-l ajută. Dezvoltarea, în principalele cazuri istorice nu a fost în primul rând un produs al structurilor democratice sau a unei „societăți civile robuste”. Contrar a ceea ce am fost informați, Coreea de Sud, precum și Brazilia (și Turcia într-o oarecare măsură) au fost obligate să treacă prin procesul de industrializare sub regimuri dictatoriale, cu un cost uriaș în viețile și drepturile oamenilor. În

plus, ce se poate spune despre China? Se potrivește ea cu perspectiva „occidentală” a „democrației și a societății civile” ca o condiție sine qua non pentru dezvoltare?

În al doilea rând, „tirania convingerilor și credințelor puternic înrădăcinate” nu afectează „dezvoltarea sau modernitatea”. Este suficient să privim ceea ce se întâmplă în domeniul „cunoașterii și învățământului superior” în țările arabe. Universități americane, sau cel puțin curriculum american și modalitățile de predare, cresc peste tot în regiunea arabă. Limba engleză americană este limba hegemonică ca și sistemul de valori. Toate acestea se întâmplă în cadrul unor structuri de putere nedemocratice și sub tirania convingerilor rigide. În plus, Islamul, atât ca religie, cât și ca ideologie pare să coexiste foarte bine cu această stare de lucruri.

Evident, Islamul este esențial pentru perceperea lumii „musulmane” și arabe. Dar, din păcate, este în principal văzut ca o ideologie. Și astfel, în loc să permită o abordare imparțială la studiul societății, devine un obstacol. Metodologic vorbind, lumea arabă este parte dintr-un sistem global care nu admite o bază strict națională pentru dezvoltare. Acest lucru a condus la „revoluționarele” avânturile de mai jos: piețe deschise, idei care circulă mai mult sau mai puțin liber, omogenizarea instituțiilor și a locurilor de muncă. Orice proces de dezvoltare în interiorul acestui sistem este limitat și Islamul poate fi mobilizat de către puterile politice și economice pentru a justifica existența și persistența acestor limite – putere care determină, de asemenea, modul în care Islamul este prezent pe piață, precum și în sfera publică. Pe de altă parte, revoltele arabe au arătat că principalele cereri populare nu sunt neapărat de ordin religios, adică islamic. Dimpotrivă, cererile democratice de bază sunt de ordin politic și economic, exprimă o preferință clară pentru un stat laic, care oferă justiție socială. Acesta este motivul pentru care încercările de „islamizare” din perioada ulterioară revoltelor se fac, în mod paradoxal, mai degrabă în numele dreptății sociale și al reformei economice, decât în cel al aplicării integrale a legii islamice. Revoltele au eliberat voința politică a oamenilor obișnuiți, deschizând un teren nou pentru alte provocări. Ca oameni ai științelor sociale, trebuie să ne ascuțim instrumentele analitice, deoarece cele vechi, în special cele oferite de orientalism, au demonstrat deja că sunt inadecvate.

¹ Lewis, B. (2002) *What Went Wrong?* New York: Oxford University Press, pp.151-2.

> Problema genului în Rusia contemporană

De Anna Temkina, Universitatea Europeană, Sankt Petersburg, Rusia

Grupul feminist punk, Pussy Riot, face o rugăciune punk anti-Kremlin în altarul Catedralei Lui Christos Mântuitorul de la Moscova.

În decursul ultimelor două decenii, cercetătorii și activiștii au discutat în repetate rânduri în ce măsură este indicată utilizarea termenului de „gen” în contextul din Rusia. Încercând identificarea tematicii de gen, ei frecvent ajungeau însă în situații de impas, întrucât femeile din Rusia sunt rar discriminate, avortul este legalizat, femeile se bucură de independență economică, de susținere socială și sunt într-o oarecare măsură reprezentate inclusiv pe plan politic. Desigur persistă o serie de probleme, care însă pentru majoritate populației se prezintă ca probleme de caracter personal, fără corespondențe politice.

Cu toate acestea, problematica de gen a început să capete

>>

o formă nouă, una de rău augur, care se cuvine a fi analizată: ne interesează ce înseamnă de fapt această nouă prezență și de unde se trage. Trebuie să menționăm însă, că problema nu a ajuns încă pe agenda publică.

> Amenințarea morală a egalității de gen

Înainte de toate trebuie să discutăm despre termenul de gen. Termenul a intrat treptat, fără prea multă zarvă, în discursul politic, și nu numai în domeniile care par cele mai relevante, cum ar fi de exemplu discuțiile referitoare la legislația care reglementează egalitatea de gen. O evoluție de semnificație majoră este că termenul de gen a intrat în mod neașteptat și în mare parte neobservat în discursul religios. Mai mult decât atât, termenul a pătruns în acest domeniu cu o conotație puternic negativă, ca simbolul Vestului și al caracterului străin, o amenințare-provocare contemporană.

Această percepție a fost vizibilă în mod clar în cursul dezbatelor Dumei pe marginea Legii Egalității de Gen. Propunerea legislativă, care va fi probabil adoptată la timpul potrivit, a avut numai o influență minoră și nu a atras o atenție deosebită, dar în cercurile religioase ea a fost și este privită ca o amenințare serioasă. Egalitatea între sexe nu este respinsă, dar oficialii bisericii consideră, că problema de gen nu trebuie reglementată de către o autoritate legislativă. Așadar, ei consideră, că „genul” este o amenințare, chiar dacă propunerea de lege, odată aprobată, va avea o influență minoră și va fi o reglementare cu aplicare voluntară.

Atunci oare ce fel de amenințare reprezintă pe plan conceptual și în practică acest „gen”? Suntem în deceniul al doilea al secolul 21, oare de ce și pentru cine se arată chiar atât de periculoasă egalitatea de gen, în condițiile în care aceasta era norma în multe segmente (dacă nu chiar în toate) ale societății rusești? În mod ironic, egalitatea de gen a devenit o chestiune politică nu datorită insuficienței acesteia (cu toate că sunt probleme), ci pentru că forțele care o consideră amenințare morală au transformat-o într-o problemă politică.

> Politici simbolice pentru restricționarea avortului

În al doilea rând, la sfârșitul anului 2011 au existat debateri, neobservate în mare parte de către public, despre eventualele amendamente la Legea Protecției Sănătății, modificări vizând limitarea semnificativă a accesului la avort. Aceste evoluții au îndemnat anumite organizații feministe să lanseze o campanie pe Internet și chiar să organizeze proteste stradale. Într-un final, majoritatea amendamentelor au fost respinse, însă cauzele respingerii nu sunt în întregime clare. Mai mult ca sigur un grup de protestatari cu pancarte n-a avut cum să exercite o influență politică de așa anvergură. Dezbaterile pe marginea amendamentelor au fost dificile, discuțiile fiind îmbibate de o doză mare de iraționalitate, moralizare, incoerență și ambiguitate terminologică. Demografii, sociologii și medicii au demonstrat încă o dată că numărul de avorturi poate fi redus în mod cel mai eficient prin promovarea metodelor contraceptive moderne și în niciun caz prin prohibiție. Aceasta nu este o știre.

Problematika de gen – chestiunea avortului, focalizată pe

conflictul dintre drepturile femeilor și drepturile copilului nenăscut, respectiv pe controlul și responsabilitatea privată versus cea publică – câștigă din ce în ce mai multă putere simbolică, dar și un potențial crescut pentru crearea unor consecințe reale. Aceste tipuri de acte normative privind avortul au certe dimensiuni economice și sociale și ele pot duce la consecințe diferențiate în funcție de clasă socială. Persoanele din păturile de jos ale societății sunt afectate într-o măsură mult mai mare decât cele din păturile superioare, persoanele din aceste straturi fiind mult mai obișnuite cu metodele contraceptive și în orice caz, putând plăti pentru eventualele avorturi. Totuși, controversa ivită în jurul chestiunii avortului constituie un element forte al „agendei de gen”. Spre exemplificare menționăm, că parlamentarii din Sankt Petersburg în septembrie 2012 au discutat posibile amendamente la Constituție, care ar investi fătul cu drepturi ale omului.

> Punerea semnelor egalității între homosexualitate și pedofilie

În al treilea rând, există o lege prin care sunt interzise publicitatea, manifestările, mesajele publice, care promovează homosexualitatea și pedofilia în rândul persoanelor cu vârsta sub 18 ani. Potrivit acestui act normativ susținerea pedofiliei și susținere homosexualității trebuie abordate în mod similar; manifestările publice care țin de mândria homosexuală (gay pride) sunt exemple de „promovare” care ar trebui scoase în afara legii. Legea, semnată în unele regiuni (inclusiv în Sankt Petersburg, în 2012), suferă de aceleași lacune de logică și ambiguități terminologice ca propunerile legislative menționate în rândurile anterioare. Legea nu are o bază legală solidă și a stârnit discuții și proteste pe Internet.

Înainte de toate, norma juridică are o semnificație simbolică. Este posibil ca legea să nu se aplice niciodată, dar poate avea consecințe severe chiar și în astfel de condiții. Este gândită astfel încât să stigmatizeze pedofilii și homosexualii în egală măsură, ambii fiind prezentați drept corupători de copii. Legea creează astfel un fundament, o oportunitate pentru persecutarea homosexualilor și a grupurilor LGBT, care „nu sunt demne de încredere” din punct de vedere politic. Mai mult, o lege de acest gen complică în mod nefericit lupta concretă purtată împotriva problemelor reale și complexe existente în jurul fenomenelor de pedofilie și violență. Actul juridic arată clar că susținătorii lui nu au nicio tangență cu acest subiect și nu cunosc studiile științifice din domeniu. Nu se găsește nici un argument care ar justifica aprobarea acum și în varianta actuală a legii a unui act normativ care ne amintește de regulile staliniste, deși într-o formă mai blândă. Legea nu generează mobilizare ori larg interes public.

> De la legile iraționale până la constrângeri statale

Promovarea, abordarea problematicei de gen prin aceste propuneri legislative urmează un tipar întrucât familiar. Astfel, încă ne aducem aminte de încercările anterioare ale Comisiei Dumei de Stat pentru Copilărie, Maternitate și Familie orientate înspre condamnarea căsătoriei civile.

Astfel sexualitatea, reproducția, egalitate devin amenințări de gen. Dar oare de ce? Pentru cine? Despre ce este vorba? Oare se referă la reducere numărului de avorturi ori la condamnarea actului de avort? Obiectivul ar fi consolidarea familiilor ori întoarcerea femeii la familie, limitând alternativele ei? Oare se are în vedere dezvoltarea unei politici sociale pragmatice prin care femeile vor naște mai mulți copii? Legiuitorii se gândesc la eliminarea pedofiliei? Oare se ia în considerare complexitatea lumii, imposibilitatea și ineficiența soluțiilor simple? Există încercări pentru atragerea experților și organizarea unor dezbateri publice? Ori totul se referă la fabricarea unei arme simbolice-discursive, fără prea mult interes pentru asigurarea resurselor ori preocupări pentru consecințele materiale? O astfel de armă simbolică are nevoie numai de argumente morale despre spiritualitatea și particularitățile rusești și restricțiile se produc „în mod automat”. Numai că lipsește o minimă logică legislativă care ar fi trebuit întărită cu argumente pe cât se poate solide.

Dacă nu se găsesc suficiente argumente, apare forța. Prezentare, reformularea „genului” ca fiind o entitate amenințătoare străină, sumbră, neclară și vagă, ceva fără limite determinabile, justifică o reacție la fel de întunecată, cețoasă și amenințătoare. Forța, precum legea, poate fi aplicată în mod selectiv. Avem destule experiențe istorice de acest fel.

În anul 2012, formația feministă punk-rock Pussy Riot, care pune în scenă performance-uri improvizate politice provocatoare în Moscova, a apărut pe scena politică, scoțând la iveală o serie de opoziții (secular versus religios, tradițional versus postmodernist ori feminist), formația intrând în conflict însuși cu președintele Putin. Membrii formației au pus întrebări referitoare la utilizarea pedepsei (Cine, cum și ce anume pedepsește?) și despre limitele utilizării forței.

Un grup paralel de contradicții, dar cu o semnificație politică opusă, poate fi depistat încă de pe acum în discursul spiritual și religios. Aceste contradicții au fost de altfel prezente în dezbaterile vis-a-vis de cele trei legi menționate, însă nu au căpătat o atenție publică. Acțiunea Pussy Riot a fost însă mult mai vizibilă, a stârnit reacții extreme în presă și condamnarea publică al grupului punk-rock. Trei protagoniste au fost condamnate la câte doi ani de închisoare pentru huliganism. Dacă argumentele nu sunt adecvate, domnește forța, mai ales dacă limitele influenței instituțiilor religioase dintr-un stat secular nu sunt trasate în mod clar. Ne referim aici, înainte de toate, la restrângerea influenței lor asupra politicilor sociale referitoare la sănătatea publică, reproducere, sexualitate și gen.

> Pentru o veritabilă politică de gen

Numeroase studii au demonstrat că în Rusia politicile sociale actuale pentru suportul maternității sunt foarte slabe (incluzând politicile demografice prin care se oferă stimulente financiare pentru cel de-al doilea copil, în vederea creșterii populației) și nu satisfac nevoile reale ale femeilor tinere și familiilor acestora. Femeile critică guvernul pentru organizarea necorespunzătoare a serviciilor de sănătatea reproducerii și sănătatea copilului, precum și pentru problemele legate de învățământ. Astfel, despărțindu-se în totalitate de cadrul ocupării formale ori refuzând de a avea copii (sau limitându-se la un singur copil), un număr mare de femei, neajutate sau împreună cu familiile lor, petrec enorm de mult timp luptând cu aparatul birocratic pentru a obține un suport adecvat pentru copii. Precum mamele lor, femeile vor fi nevoite să se lupte singure cu problema îngrijirii părinților lor bătrâni și bolnavi. Ele nu primesc și nu se pot aștepta la un suport adecvat din partea statului, cu toate că în mod paradoxal încă năzuiesc speranța unei eliberări (parțiale). Femeile sunt absolut conștiente de situația dificilă în care se află, întrebare este dacă ele percep aceste probleme în termenii inegalității de gen și în ce condiții își pun întrebări privind dependența lor continuă de stat, de parteneri, de rețelele de rudenie.

Nemulțumirea de masă în rândul locuitorilor orașelor moderne nu a fost deocamdată relaționată cu influența rolurilor de gen, exercitată asupra problemelor și politicilor sociale. Cu toate acestea, este limpede că soluțiile la probleme de o asemenea complexitate și cu un necesar considerabil de resurse necesită politici sociale și familiale (adică de gen) clare, solide și consistente, dar și participarea efectivă a cetățenilor la procesul decizional. Femeile tinere din mediul urban, care nu au încredere în și nu vor să se bazeze pe instituțiile statului, încercând să obțină un echilibru acceptabil între rolul matern și job totuși depind de politicile sociale naționale.

Atâta vreme cât astfel de politici nu constituie o agență nouă și nu prevestesc nimic inedit, atâta vreme cât politica nu ia în considerare interesele și reprezentarea diverselor grupuri sociale, se poate interveni doar în anumite domenii (pentru modificări în susținerea diverselor grupuri ori teme, cum ar fi demografia familială), se poate deschide larg spațiul pentru discursuri moralizatoare (cum ar fi în cazul homosexualității sau al avortului) ori mai rămâne posibilitatea recurgerii la utilizare forței (cazul Pussy Riot). Treptat, dar în mod cert se formează o politică „anti-gen”, în care „genul” - acest concept perfid, atribuit influențelor vestice nefaste, și susținut de suporteri ruși - este blamat pentru scăderea natalității, al numărului mare de avorturi, pentru homosexualitate și drepturile minorităților.

> Perspective pentru sociologia publică în Ucraina

de Lidia Kuzemska, Universitatea din Lviv, Ucraina

Sociologi seniori ucrainieni la Conferința despre Sociologie Publică la Academia Națională Kyiv Mohyla. De la stânga la dreapta: Svitlana Oksamytna, Valeriy Khmelko, Volodomyr Paniotto (în picioare), Andrii Gorbachyk, Evgeni Golovakha (vorbind) și Iryna Bekeshkina.

M-au încercat sentimente ambigue după ce am părăsit conferința cu privire la dilemele sociologiei publice din Ucraina, care a fost organizată în comun de către Academia Kyiv-Mohyla și Universitatea Națională Taras Shevchenko din Kiev, pe 28 mai 2012, avându-l ca și principal prezentator pe Președintele ISA, Michael Burawoy. El și-a prezentat pe scurt binecunoscutul său model al celor patru tipuri de sociologie, subliniind importanța sociologiei publice ca mijloc pentru supraviețuirea sociologiei. Profesorul Burawoy a evidențiat faptul că sociologia publică face sociologii și sociologia răspunzători în fața societății. Prin urmare, acest lucru conferă și legitimitate sociologiei prin aducerea de probleme importante în dezbaterile publice. Pe scurt, sociologia publică presupune, pe de o parte, că există sociologi care doresc să-și împărtășească din cunoștințe și, pe de altă parte, că există publicuri dispuse să asculte (și chiar să utilizeze) sociologia.

Următoarea discuție de tip panel, a reunit importanți sociologi ucrainieni și o colegă rusoaică, Elena Trubina. Ei au dezbătut întrebarea: „Ce înseamnă să practici sociologie publică în Ucraina?”, convergând asupra unei înțelegeri comune a obstacolelor existente, chiar și atunci când au avut divergențe de opinie cu privire la prognoza pentru viitorul sociologiei publice. În ceea ce privește dificultățile, toți vor-

bitorii au punctat că sociologiei ucrainene îi lipsește atât responsabilitatea, cât și legitimitatea. Predominanța clară a sociologiei politicilor, privită ca o sursă de câștig financiar, îi limitează răspunderea în fața publicului mai larg, în timp ce sociologia publică e adesea percepută ca o simplificare a științei în beneficiul unui public în mare parte indiferent. În plus, abilitățile oratorice reduse și limbajul complicat fac contactul dintre sociologi și public – de exemplu, jurnaliști care au nevoie de răspunsuri rapide și scurte – mai degrabă solicitant pentru ambele părți. Ca urmare, publicul nu este nici conștient, nici interesat de reușitele sociologiei ucrainene, care nu beneficiază nici de încrederea și nici de legitimitatea necesară pentru a obține sprijin moral sau material.

A fost o provocare să nu fiu de acord cu această atitudine pesimistă, dar am fost susținută de către cei care chiar practică sociologia publică în Ucraina. Printre ei, putem găsi sociologi respectați și experimentați, cum ar fi Evgheni Golovakha și Iryna Bekeshkina, care apar frecvent în emisiuni televizate și publicații periodice, dar și tineri cercetători, cum ar fi cei de la Academia Kyiv-Mohyla, care publică revista *Spil'ne* („Comunitarul”) și călătoresc în jurul țării pentru a-i discuta articolele cu diferite audiențe. Activitatea lor demonstrează că sociologia publică ucraineană există cu adevărat. Pentru moment, totuși, ea este în cea mai mare parte o inițiativă a câtorva indivizi sau grupuri mici și ar beneficia de o vizibilitate mai mare și o implicare mai substanțială, în special din partea generațiilor mai tinere de sociologi. Deschiderea și vizibilitatea sociologiei, ca și utilitatea rezultatelor sale pentru diferite categorii de public sunt necesare pentru dezvoltarea sociologiei în Ucraina. Altfel, ea va fi plafonată de resursele financiare și umane limitate.

În plus, sociologia publică poate fi un sprijin efectiv pentru societatea civilă autonomă. Putem (deci, trebuie!) să schimbăm imaginea țării noastre, comunicând și lucrând cu categorii de oameni cu privire la problemele lor, în aceeași manieră în care doctorii încearcă să descopere procese latente, ascunse de aparențele obișnuite – pentru a folosi metafora Profesorului Yuri Yakovenko. Folosind tehnologii noi, idei creative și inițiative tinerești, sociologia publică din Ucraina poate avansa. Să sperăm că această conferință ne va duce în acea direcție.

> Iarna vrajbei în România

de Cătălin Aăgăustin Stoica și Vintilă Mihăilescu, Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA),
București, România

Protestatari în Piața Universității, în centrul
Bucureștiului, ianuarie, 2012.
Fotografie de Vlad Petri.

centru-dreapta, dar până la începutul anului 2012 nu au reușit să mobilizeze în mod semnificativ populația română. În ianuarie 2012 însă, timp de mai mult de trei săptămâni, mii de români au ocupat străzile Bucureștiului și ale altor cincizeci de orașe, protestând împotriva demisiei lui Raed Arafat, un doctor român de origine palestiniană, care a ajutat la înființarea Serviciului Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare (SMURD) - un serviciu considerat a fi un exemplu de urmat, chiar la nivel european. Doctorul Arafat a demisionat în urma unei dispute televizate cu președintele țării, Traian Băsescu. Acesta din urmă susținea adoptarea unei propuneri pentru noua lege a sănătății, care promova privatizarea sistemului național de asistență medicală de urgență. Protestele au luat prin surprindere atât pe fosta coaliție guvernamentală, pe opoziție, cât și pe experții comentatori, majoritatea acestora crezând că „mămăliga nu explodează”. Conform The Economist („Rioting in Romania: The Battle of Bucharest”, 16 ianuarie 2012), aceasta este „expresia gnomică (retorică) pe care românii o folosesc pentru a descrie atitudinea de acceptare resemnată tipică țării”.

Demisia lui Raed Arafat a fost evenimentul declanșator, însă solicitările protestatarilor au cuprins un domeniu mult mai larg și variat: măsurile de austeritate adoptate de fostul guvernul de centru-dreapta, criza economică în curs de desfășurare, răspândirea corupției în rândul politicienilor, presupusa indiferență a fostei coaliții guvernamentale la nevoile

Spectrul crizei financiare globale a fost în mare măsură ignorat de către politicienii români, care au fost mult prea ocupați cu campaniile pentru alegerile generale și prezidențiale din 2008 și 2009. Cu toate acestea, la începutul anului 2010, România risca un colaps financiar. Pentru a-l evita, guvernul și Președintele Băsescu au apelat la FMI și la Uniunea Europeană, care au împrumutat apoi bani României sub condiții foarte stricte. Pe fondul acestei evoluții, în mai 2010 guvernul de centru-dreapta al României a adoptat o serie de măsuri dure de austeritate: salariile angajaților din sectorul public au fost reduse cu 25%, unele pensii au fost taxate, beneficiile sociale au fost reduse, taxa pe valoarea adăugată a fost mărită de la 19% la 24% și mii de angajați ai statului au fost concediați. Criza economică, în combinație cu măsurile de austeritate, a dus la devastarea sectorului privat al României și a speriat potențialii investitori străini.

Pe fundalul dificultăților economice au reieșit la suprafață metehne mai vechi, posibil uitate. În ciuda unor schimbări importante în cadrul legal privind combaterea corupției, majoritatea românilor au (re)devenit nemulțumiți de răspândirea largă a corupției în rândul politicienilor și în sânul instituțiilor de stat. Relatările din mass-media și rapoartele unor organizații non-guvernamentale au arătat numeroase înțelegeri, afaceri dubioase (și de multe ori chiar revoltătoare) între funcționari naționali sau locali (demnitari aleși) și mari antreprenori conectați politic (așa-numiții „băieți deștepți”). În plus, afacerile private au reînceput denunțările publice la adresa comportamentului „acaparator” existent în sfera de stat, reclamând fenomenul urmăririi foloaselor necuvenite de către demnitari și alte categorii de actori politici.

În 2010 și 2011 syndicatele și alte organizații ale societății civile au protestat împotriva politicilor guvernului de

>>

și dificultățile cotidiene ale cetățenilor. Unii analiști locali, precum și străini, au considerat aceste proteste o versiune românească de indignados din mai multe motive: În primul rând, nemulțumirile exprimate acopereau o largă varietate de probleme: de la pensii la serviciile de sănătate, de la drepturile femeilor la beneficiile pentru creșterea copiilor, salarii sau probleme de mediu. În al doilea rând, demonstrațiile românești au fost susținute de protestatari care proveneau din medii sociale diverse. În Piața Universității din București, precum și în alte orașe, în rândul protestatarilor s-au găsit pensionari, studenți, șomeri, angajații unor companii multinaționale, suporterii de fotbal (așa-numiții „ultrași”), profesori universitari renumiți, feministe, suporterii unor partide de extremă dreaptă și/sau populiste, radicali de stânga, hipsteri, persoane fără adăpost. În al treilea rând, mijloacele principale de mobilizare au fost internetul, rețelele de telefonie mobilă și televiziunea. În al patrulea rând, unele dintre temele nemulțumirilor erau de natură globală sau transnațională (de exemplu: probleme de mediu, drepturile femeilor, politicile FMI și comportamentul iresponsabil al instituțiilor financiare). În al cincilea rând, unele dintre problemele ridicate au fost împrumutate direct (în engleză) din arsenalul simbolic al mișcărilor indignados

și Occupy Wall Street. Mai presus de toate, în România, ca și în alte părți ale lumii, protestatarii au fost uniți prin explicita lor critică privind clasa politică și respingerea tuturor politicianilor actuali.

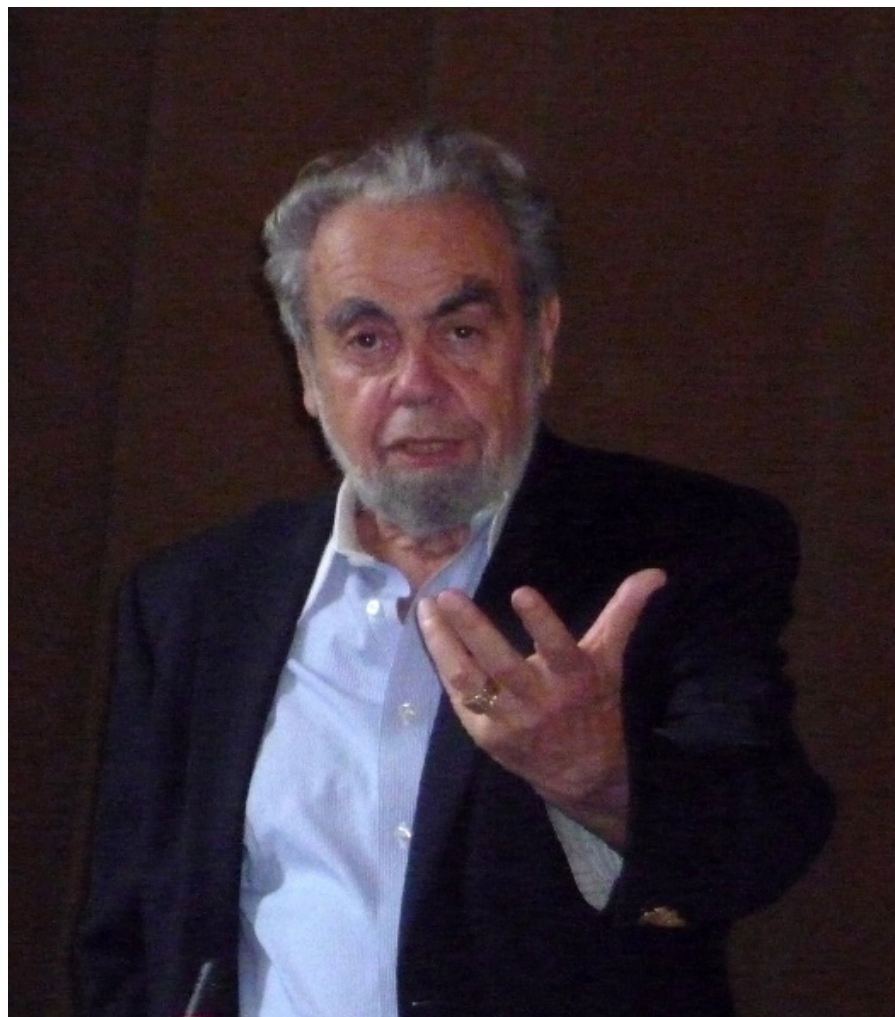
Persoane însemnate din fosta guvernare de centru-dreapta au încercat să minimalizeze importanța acestor proteste și i-au insultat pe protestatari numindu-i „locuitori violenți și inepti ai mahalalei”, „viermi” sau „descreierați”. În ciuda desconsiderării inițiale ale protestelor, până la sfârșitul lunii ianuarie a demisionat primul ministru Emil Boc, a fost retras proiectul legii sănătății, doctorul Arafat a fost reinstituît ca subsecretar de stat în Ministerul Sănătății, iar noul guvern a anunțat că va încerca să mărească salariile angajaților din sectorul de stat. Noul guvern de centru-dreapta a rezistat numai câteva luni și a picat în cele din urmă datorită unei mișcări de cenzură a Opoziției. Deși din punct de vedere cantitativ protestele din România s-au bazat pe un număr mult mai mic de oameni decât cele din Spania, impactul acestor proteste a fost extrem de puternic. Conform unor analiști, evenimentele din ianuarie 2012 au marcat începutul unei noi ere a participării civice în România.

Împreună cu alți colegi români (sociologi, antropologi, analiști media)

am coordonat o carte despre protestele din ianuarie 2012 – larna vrajbei noastre: Protestele din România, ianuarie-februarie 2012. Unii ar putea comenta, că este devreme încă pentru elaborarea unei analize în profunzime a evenimentelor din ianuarie 2012. Noi considerăm, totuși, că nu este prea devreme pentru abordarea protestelor românești recente prin prisma sociologiei publice. Pe acest fond, volumul nostru își propune să ajungă în fața unei audiențe largi, oferind o analiză sociologică a unor probleme de interes public și o platformă de dialog celor care au fost martorii sau actorii acestor proteste. Nu am făcut niciun efort pentru a schița „concluzii generale” pe baza acestor evenimente, ci, în liniile sociologiei publice lui Michael Burawoy, scopul nostru a fost doar de a oferi diverse puncte de vedere și opinii asupra protestelor. Cititorii interesați de acest volum pot consulta pagina web <http://www.proteste2012.ro/en.html>.

> Sociologia românească dincolo de globalizare

de Ioana Florea, Universitatea din București și Delia Bădoi, Universitatea din București, România și EHESS Paris, Franța

Michael Cernea, Universitatea George Washington (SUA), se întoarce în România pentru a primi un premiu de recunoaștere pentru contribuția sa de o viață la sociologie.

răm politici mai bune bazate pe cercetarea sociologică?

Intitulată „Dincolo de globalizare?”, conferința a devenit platforma pentru o dezbatere de trei zile – așa cum se și intenționase și cum ar trebui să fie un eveniment științific. Una din primele dezbateri a fost legată de semnul de întrebare care marca titlul – de ce se găsește acolo, ce înseamnă, dacă au fost transformate viețile noastre „dincolo de globalizare”, ce se află cu adevărat dincolo de globalizare? Ca în orice dezbatere bună, întrebarea a rămas deschisă.

Sesiunea plenară de la începutul conferinței a dat naștere unei alte runde de dezbateri. Profesorii Michael Burawoy (Universitatea din California, Berkeley), Lazăr Vlăsceanu și Marian Preda (Universitatea din București) au lansat dezbaterile asupra sociologiei publice – de ce și cine are nevoie de aceasta, care sunt relațiile acestora cu alte „sociologii”, ce poate face și cum? În plus, în ceea ce privește dezbaterile inițiate de Michael Burawoy și provocarea pentru sociologia românească, sunt sociologii cu adevărat capabili să se adreseze publicului și, dacă asta s-ar întâmpla, cum ar afecta acest lucru sociologia? Discuția controversată despre sociologia publică românească a fost lansată de Profesorul Lazăr Vlăsceanu, Președintele Comitetului

>>

În lumea academică, luna iunie e cunoscută ca fiind plină de evenimente, printre care se numără examene și evaluări, termene limită pentru proiecte de cercetare, aplicații pentru școli de vară, conferințe de sfârșit de semestru. Urmând această tradiție, iunie 2012 a început bine la București, prin conferința internațională a Societății Sociologilor Români (SSR), ținută la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea din București. SSR, înființată în 2008, este un corp profesional în creștere, asociind cercetători tineri și cercetători

cu experiență, din toate departamentele de sociologie la nivel național, în mai mult de 30 de grupuri de lucru și secțiuni. Din 2008, au avut loc tot mai multe dezbateri privind reprezentarea publică a sociologiei românești, mai ales la întâlnirea anuală a SSR din Cluj-Napoca și, mai recent, din București. Scopul principal al conferinței de anul acesta a fost acela de a evidenția rolul și utilitatea sociologiei pentru viața socială. Alte puncte importante ale conferinței au luat în considerare: cum pot cercetătorii folosi în mod real cunoștințele sociologice și cum gene-

Științific al SSR, care a argumentat că, în România, sociologia nu a reușit să includă publicul și să pună în conexiune cunoașterea cu viețile oamenilor.

Astăzi, există o viziune critică și reflexivă tot mai răspândită despre modul în care sociologia, ca domeniu științific, răspunde nevoilor sociale din România. În acest context, masa rotundă condusă de Michael Burawoy despre sociologia publică a dat naștere la debateri privind contextul real al sociologiei profesionale din România, și la multe perspective critice privind statutul public al sociologiei românești. Sociologia publică din România pare să fie, pe de o parte, marginalizată și, pe de altă parte, dezirabilă pentru că sociologii ar trebui să poată comunica cu publicul. Când începem să discutăm despre semnificația și existența unei bune sociologii publice, moștenirile sociologiei naționale sunt importante. Astfel, sociologul Michael Cernea ne-a reamintit, în timpul mesei sale rotunde, că România are o tradiție a sociologiei publice – „sociologia militans” dezvoltată de Dimitrie Gusti și de „Școala Românească de Sociologie” în 1921.

Câțiva sociologi români au investigat sociologia publică pornind de la istoria teoriei sociale românești. Într-o anumită măsură, sociologia românească a abordat problema conectării teoriei sociale cu practica socială (în termenii lui Wright Mills). Poate ar trebui să dezvoltăm mai întâi o legătură mai apropiată între cercetarea empirică și teoria socială, și astfel să creăm o sociologie profesională puternică în România ca fundament pentru o prezență publică eficientă. Dacă problema în România e că socio-

logii nu au creat o sociologie publică, asta se datorează faptului că România nu are sociologi care să fie angajați în sfera publică, angajament care ar putea genera sau adânci debateri corespundente la nivel științific. Așa cum a afirmat Michael Burawoy, „Sociologii sunt prezenți numai în timpul alegerilor și dispar imediat după”. Cu siguranță nu asta este calea către o sociologie publică românească activă!

Provocările sociologiei publice sunt o problemă, nu numai în România, ci în toate țările. Ca și în alte părți, poate fi destul de riscant să ieși în față și să te confrunți cu o sociologie profesională care se teme de debateri publice. Faptul că există o tensiune permanentă între sociologia profesională și sociologia publică face ca angajarea în sfera publică să devină mai dificilă pentru sociologi. E clar că nu vorbim doar despre angajare, ci și despre intervenție pentru a provoca o schimbare socială. Sociologii români au fost de asemenea preocupați de întrebarea: „Poate sociologia să genereze mișcări sociale?”. Conform concepției lui Alain Touraine privind „intervenția sociologică”, sociologii publici trebuie să înțeleagă că sociologia nu poate să transforme lumea, ci doar poate să ajute la înțelegerea modului în care aceasta funcționează. O sociologie publică bună este puternic asociată cu sociologia profesională și este dedicată traducerii problemelor sociologice într-un limbaj accesibil diferitelor publicuri.

Profesorul Jean-Claude Kaufmann (Universitatea René Descartes, Paris V) a stimulat discuțiile privind formarea normalității și a normelor, astfel corelând macro-perspectiva asupra glo-

balizării cu micro-observațiile privind viața de zi cu zi. Profesorul Michael Cernea a prezentat o istorie personală a sociologiei românești, îmbinată cu o prezentare a participării sale la proiecte ale Băncii Mondiale – deschizând astfel calea debaterilor privind ceea ce reprezintă provocările vechi versus cele noi, locale versus cele globale în sociologie și politică socială. Profesorul Marian Preda a stimulat discuțiile privind riscurile sociale și inegalitățile care pândesc în spatele globalizării – datoriile trecute și prezente care trebuie plătite de generațiile viitoare, schimbările demografice și pericolele societății de consum.

Cu astfel de teme prezente în discursurile de deschidere și cu participanți deloc timizi în a pune întrebări, chiar și renumiților profesori în impozanta sală mare unde a avut loc sesiunea plenară, vă puteți imagina valurile de debateri care au cuprins conferința! În plus, fiecare panel (și au fost aproape 40!) a avut propria sesiune „Q&A”.

Nu în ultimul rând, tinerii cercetători ai socialului care au participat la conferință au reușit să beneficieze de acest moment global - o întâlnire cu colegi nu numai din toată țara, dar din toată lumea. A fost o ocazie rară și specială pentru studenții români care au acces limitat la fonduri academice. S-au definit noi grupuri de lucru în cadrul Societății Sociologilor din România. Au fost planificate noi colaborări pentru proiecte de cercetare, volume și articole. A fost de asemenea o ocazie pentru a critica sever monopolul ISI Web of Knowledge privind evaluarea scrierilor academice. Ca tineri cercetători, ne-am bucurat de dezbateri critice excelente!

> CriticAtac

Un manifest anticapitalist din România

de Victoria Stoiciu, Ciprian Siulea, Mihai Iovanel, Ovidiu Tichindeleanu, Costi Rogozanu, Florin Poenaru și Vasile Ernu, toți reprezentând CriticAtac

Membri ai CriticAtac: Victoria Stoiciu, Vasile Ernu și Ciprian Siulea prezentându-se lui Michael Burawoy.

Editorul Global Dialogue a descoperit acest grup întreprinzător și cu mintea deschisă în timpul vizitei sale în România. CriticAtac a colaborat cu departamentul de sociologie al Universității București pentru a organiza un colocviu pe tema „Marxismul după comunism”, desfășurat în prezența unei săli pline. Acesta a părut un punct de pornire remarcabil pentru această parte a lumii unde marxismul a fost profund discreditat datorită asocierii sale cu trecutul sovietic.

CriticAtac este un grup social, intelectual și politic, fondat în septembrie 2010 la București. Ideologia grupului nostru este de stânga, dar nu suntem o facțiune ideologică și nu ne petrecem timpul felicitându-ne reciproc pentru linia noastră de gândire genială și concertată. Unul dintre scopurile noastre principale a fost acela de a crea ceva nou într-un

>>

spațiu public mai degrabă uzat, inarticulat, rutinizat și autoritar și acesta este un motiv al diversității noastre.

CriticAtac nu este un grup academic, deși avem conexiuni academice. Avem o platformă electronică, www.criticatac.ro, dar trecem, de asemenea, dincolo de granițele spațiului online, organizând întâlniri, seminarii și dezbateri în universități. În noiembrie 2011, am organizat Forumul Social Român, reunind toate grupurile și mișcările sociale relevante din România, pentru a discuta probleme cruciale pentru societatea noastră: bunurile publice, formele de protest, democratizarea. Ne străduim, de asemenea, să determinăm oamenii să se implice în problemele sociale și politice și să atragem o audiență nouă pentru sfera publică, aceasta fiind, în prezent, pe marginea prăpastiei. Prea mulți oameni sunt lipsiți de voce și de reprezentare, în timp ce „elaborarea agendei” e lăsată în sarcina minorității predilectibile.

Ca suținători entuziaști ai pieței, intelectualii români de mase de astăzi au învățat cum să întrețină publicul și perpetuează o piață culturală captivă, care nu duce nicăieri. Avem o „piață liberă” intelectuală, unde criteriile prevalente ale succesului sunt moștenirile culturale și aranjamentele de oligopol. Suntem, de asemenea, într-un impas grav atunci când vine vorba de subiecte: anticomunismul, obsesia „occidentalizării”, pro-capitalismul compulsiv, elitismul agresiv par să fie teme bovariste care au nu ne-au dus nicăieri în ultimii 20 de ani de la căderea regimului comunist, în parte deoarece nu sunt concepute pentru a ne duce undeva.

Am comentat pe temele majore ale agendei publice, ca și pe teme pe care le considerăm fundamentale pentru societatea noastră: egalitatea, dreptul individual și societal de urmare a propriului drum, discriminarea și privilegiul, inegalitatea și egalitatea de șanse, relația dintre angajatori și angajați, relația dintre stat și societate, viitorul sistemului politic și multe altele. Mai mult, urmărim să discutăm toate aceste lucruri într-o

manieră relevantă și accesibilă. Totuși, nu suntem interesați de falsul activism anti-corporatist, de ecologismul fanatic sau de anti-consumerismul în vogă, lipsit de argumente solide.

Nu dorim să ne implicăm în politica de partid. Limitările și ritualismul sistemului politic actual sunt atât de adânc înrădăcinate, încât politica autentică poate fi făcută doar în afara teritoriului său. Dorim să avem un impact politic din afara establishmentului, însă nu din poziția unei societăți civile care flirtează cu sistemul politic sau din poziția unei societăți civile care propune în mod condescendent politici publice sau strategii politice oportuniste partidelor. Toate acestea sunt jocuri la nivel înalt, care nesocotesc importanța separației dintre sfera civică și cea politică. Mai degrabă, urmărim să introducem în ecuația politică ceea ce este în mod urgent necesar: ideea că democrația reprezentativă trebuie să reprezinte pe toată lumea și că politica nu ar trebui să fie rezervată unor elite politice tehnocrate și intelectuale înguste. Și înainte de a concepe propuneri elaborate pentru politici publice, dorim să reformăm în mod radical lentila prin care examinăm problemele prezente de astăzi.

> Trei ani de Sociopedia.isa

de Bert Klandermans, VU-University, Amsterdam, Olanda, și Vice-Președinte al ISA– domeniul Financiar, 2002-2006

În urmă cu câțiva ani, Comitetul Executiv al ISA a discutat posibilitatea de a publica un volum anual de articole recenzate. Propunerea a vizat elaborarea unui jurnal electronic, ca alternativă la o carte în format printat. Am considerat că tipărirea unei cărți ar dura atât de mult, încât articolele ar fi deja depășite la momentul publicării lor. Un jurnal electronic, pe de altă parte, poate publica o contribuție de îndată ce este finalizată, deci nu apare problema nerespectării termenelor-limită. Michel Wieviorka, Bert Klandermans și Izabela Barlinska s-au întâlnit pentru a discuta despre Proiectul Prezidențial al lui Wieviorka. Deoarece a dezvoltat o idee similară, Kenji Kosaka s-a alăturat fondatorilor. Astfel a luat ființă Sociopedia.

Pentru a sprijini recunoașterea afilierii la ISA și a o diferenția de alte inițiative, proiectul a fost numit Sociopedia.isa, un concept nou în producerea și diseminarea cunoașterii. Acesta îmbină ce este mai bun din două lumi: publicare rapidă prin utilizarea Internetului și calitatea științifică asigurată prin editare riguroasă, imaginativă și prin sistemul de evaluare de tip „peer review”. În timp ce editorii experimentați și evaluatorii asigură calitate de top, Internetul face posibilă furnizarea de articole la cele mai înalte standarde. Astfel, Sociopedia.isa, oferă „o știință socială vie”. Publicația le promite utilizatorilor contribuții actualizate, revizuite în mod constant. În plus, fiecare contribuție include o secțiune suplimentară dedicată discuțiilor.

În urmă cu trei ani au fost încărcate

primele cinci articole. De la debutul său, Sociopedia.isa a publicat 35 de articole pe teme extinse, care cuprind: Protestul, Conflictul social, Roluri de gen, Studii despre dezastre, Sănătate și boală, Diaspora, Memorie, Mobilitate, Viață cotidiană, Transnaționalism și Imigrație, Secularizare și Reflexivitate. Utilizând parola / contul ISA, membrii ISA pot accesa Sociopedia.isa prin intermediul site-urilor ISA sau Sage. La fiecare 3-4 luni, 5 articole ISA sunt de asemenea accesibile gratuit. Mii de utilizatori au vizitat deja Sociopedia.isa.

Contribuțiile pentru Sociopedia.isa pot fi transmise prin email către sociopedia.isa.fsw@vu.nl. Îi sfătuim pe cei interesați să consulte Procedurile de Redactare și Transmitere Sociopedia, care sunt disponibile la : <http://www.isa-sociology.org/publ/sociopedia-isa/>. Articolul Sociopedia.isa cuprinde 7,000 de cuvinte, excluzând bibliografia. Articolele trebuie redactate în engleză, însă Sociopedia.isa încurajează autorii să trimită simultan o copie a articolului în altă limbă, cum ar fi franceza sau spaniola. Autorul trebuie să se asigure, totodată, că un asemenea articol tradus este identic cu versiunea redactată în limba engleză. Un articol tipic redactat pentru Sociopedia.isa are următoarea structură: perspective teoretice, analiza datelor empirice, evaluarea stadiului actual al cercetării, discutarea direcțiilor teoretice și de cercetare preconizate. Articolul trebuie completat cu următoarele trei elemente: citarea referințelor, sugestii adnotate pentru a promova beneficiile lecturii („Citiți acest articol deoarece...” și o scurtă biografie a autorului de aproximativ trei propoziții.

Bert Klandermans este Editorul Sociopedia.isa. Editori Asociați sunt: Devorah

Kalekin-Fishman, Kenji Kosaka, Elisa Reis, Arturo Rodríguez Morató și Henri Lustiger Thaler. De regulă contribuțiile sunt trimise către minim doi evaluatori externi. În principiu, editorii colaborează cu autorii până când materialul este considerat acceptabil. Odată ce o lucrare este acceptată, ea este publicată în interval de câteva săptămâni. Începând din 2013, anual 8-10 contribuții din Sociopedia.isa vor fi selectate pentru a apărea într-o ediție a Review Issue din cadrul publicației Current Sociology – unul dintre cele două jurnale ISA recenzate în format fizic. Aceasta face și mai atractivă perspectiva publicării în revista Sociopedia.isa.

Semnalăm încă o inovație, și anume Colocviul Sociopedia.isa, ca extensie a articolelor standard recenzate în Sociopedia.isa. Această inițiativă va fi coordonată prin același proces de editare și recenzare, beneficiind de editori experimentați și recenzii ale colegilor pentru a garanta calitatea la cel mai înalt nivel. Colocviul Sociopedia.isa va debuta cu un autor recunoscut, de prim rang, care își va sintetiza perspectiva asupra unei probleme sau tematici sociologice date, fiind urmat de trei sau patru articole care evaluează abordarea ilustrată de articolul principal. Cei trei sau patru comentatori își vor asuma rolul de interlocutori într-o dezbatere critică. Henri Lustiger Thaler pregătește un colocviu despre „cosmopolitism”, iar Devorah Kalekin-Fishman lansează o astfel de discuție despre „sociologia simțurilor”.

Îi încurajez pe toți cei care sunt interesați să scrie o recenzie în aria lor de specialitate pentru Sociopedia.isa să își trimită contribuția la sociopedia.isa.fsw@vu.nl.

> Sănătate mai bună pentru toți

de Ellen Kuhlmann, Universitatea Goethe, Frankfurt, Germania, președintele-ales al RC52 (Sociologia Profesiilor),
Wendt Claus, Universitatea din Siegen, Germania, membru al Consiliului de RC19 (Sărăcie, Protecție Sociale și Politicii Sociale) și Ivy Bourgeault, Universitatea din Ottawa, Canada, vice-președinte al RC15 (Sociologia Sănătății)

Asigurarea unor servicii de asistență medicală mai bune pentru toți cetățenii este un mod de a combate inegalitățile sociale și sărăcia care reprezintă o prioritate a agendei politicianilor din lumea întreagă. Pe lângă nenumăratele lor diferențe, sistemele emergente de asistență medicală din Europa de Sud-Est, la fel ca și statele dezvoltate din Occident caută tot mai mult să îmbunătățească organizarea, furnizarea și accesibilitatea asistenței medicale. Acest obiectiv include moduri noi de a conduce specialiștii din domeniul sănătății. Pentru aceste procese responsabilitatea socială și serviciile din sectorul public s-au dovedit cruciale pentru starea de sănătate a populației, deși piețele și managementul se bucură de circulație în climatul actual de restricții financiare. Există o nevoie urgentă de a oferi soluții politice mai creative care sunt sensibile la realitățile relațiilor de putere.

Al doilea Forum al ISA, care a avut loc în Buenos Aires, a fost o șansă optimă pentru a semnaliza domeniul emergent al politicilor și serviciilor de sănătate dintr-o perspectivă sociologică și pentru a evidenția avantajele unei abordări internaționale. (A se vedea și numărul special al revistei *Current Sociology*, 60(4), iulie 2012). Acest domeniu nou este transdisciplinar prin natura sa și, în consecință, am

lansat apeluri pentru sesiuni comune. Răspunsurile au fost extrem de favorabile și mulțumită gazdelor noastre CR, RC15 (Sănătate) și RC19 (Politici Sociale) au organizat sesiuni comune privind „o asistență medicală mai bună pentru toți”, în timp ce RC15 și RC52 (grupuri profesionale) au ținut o sesiune comună atingând în special aspecte cu privire la guvernanta profesioniștilor. Toate sesiunile au fost încărcate de lucruri și au fost scena unor dezbateri foarte aprinse.

Sesiunile au oferit o platformă pentru discutarea a ceea ce contează în politicile de sănătate și servicii și asupra importanței învățămintelor din experiențele internaționale. Fascinant și într-adevăr unic a fost faptul că ședințele comune au reunit cercetători de pe toate continentele, iar barierele lingvistice au fost depășite în mod creativ prin prezentări și discuții bilingve. Participanții au sosit din America de Nord și de Sud, din diferite țări europene și Australia, precum și din Nigeria, Africa de Sud și Japonia.

*„un răspuns
copleșitor pentru
ședințele comune”*

Temele majore au inclus provocările cercetărilor comparative într-un sector de asistență medicală foarte divers și dinamic. Aici au existat sugestii pen-

tru tipologii mai complexe, asupra nevoii de conectare a nivelelor de cercetare macro și microsociale, precum și utilizarea unei game de indicatori. Un alt aspect cheie a fost problema inegalităților. Nu s-a observat nici o lipsă de exemple care arată distanța persistentă și chiar extinderea discrepanței în accesibilitatea asistenței medicale; aceasta include egalitate între femei și bărbați, nevoia de asistență medicală a femeilor și planing familial, dar, de asemenea și problemele culturale, lingvistice, regionale și etnice, care pot crea inegalități. Temele comune ale statelor au fost: relevanța drepturilor și importanța accesului universal la asistență medicală, rolul mișcărilor sociale și ale actorilor, precum și echilibrul schimbător între serviciile de asistență medicală publice și cele private. O altă componentă a discuțiilor abordează complexitatea administrării profesioniștilor și nevoia unei gestionări mai eficiente a resurselor umane din sănătate.

Fără îndoială, sesiunile comune aduc foarte multă valoare adăugată RC-urilor existente și așteptăm cu nerăbdare viitoare colaborări, pentru că deja am construit legături pentru Yokohama.

> Necrolog: Ivan Varga, 1931-2012

Ivan Varga a trăit mai multe vieți. Una dintre ele a implicat devotamentul nemărginită cu care a slujit ISA și, în particular, cursul „RC22” („Sociologia religiilor”), pentru care mulți și-l amintesc cu drag. Necrologul ce urmează a fost scris de soția și fiica lui, Eva Varga și Christina Varga.

Ivan Varga în casa sa din Kingston, Canada.

Dr. Ivan Varga s-a luptat pentru ceea ce a crezut, fără să țină seama de pericolul sau nepopularitatea ideilor sale. El se trăgea dintr-o familie de evrei asimilați din Budapesta, Ungaria. În timpul celui de-al doilea război mondial, el ieșea din casă fără a purta steaua galbenă, în afara orelor permise evreilor pentru a procura mai multe rații de mâncare, riscând să fie prins, împușcat și aruncat în Dunăre.

A supraviețuit acestor condiții doar pentru a-și vedea visul eliberării de către sovietici prefăcându-se în coșmarul unui regim opresiv. Dar el nu a păstrat anonimatul, ci a luat poziție împotriva regimului, atât prin viu grai, cât și prin scris, devenind astfel o țintă în timpul Revoluției din Ungaria din 1956. El s-a refugiat în Polonia, dar când a fost în siguranță să se întoarcă în Ungaria, s-a găsit trecut pe listele negre care îi interziceau să lucreze timp de ani de zile.

După terminarea războiului, a studiat cu mari personalități precum Georg Lukacs, mai târziu luându-și și doctoratul. S-a căsătorit cu Eva Lausky în 1961, iar Christina, fiica lor, s-a născut în 1968.

Datorită faptului că era vorbitor fluent mai multe limbi, inclusiv engleza, lui Ivan i s-a permis să părăsească Ungaria, împreună cu familia sa, pentru a predă la o universitate din Tanzania. După ce stagiul de patru ani s-a încheiat, ei au de-

cis să emigreze, lăsând în urmă o Ungarie bine-cunoscută, dar cu un viitor nu prea promițător, pentru un viitor complet necunoscut în Occident. Familia a ajuns în Germania, aducând cu ea nimic altceva decât propriile haine, câteva obiecte de artizanat africane și educația pe care o dețineau.

Ivan a predat la universități din Germania, dar după un an a fost angajat să predea sociologie la Queen's University, în Kingston, Canada. Acolo a predat până la pensionarea sa în 1966, când a primit titlul de Profesor Emerit.

De-a lungul carierei sale a manifestat un interes deosebit pentru sociologia artei, culturii și religiei, iar mai târziu s-a dovedit interesat de studiul corpului. A lucrat într-un forum internațional, colaborând cu colegi din toate colțurile lumii, activitate ce a inclus și un fellowship la Centrul pentru Studiul Religiilor Lumii al Universității Harvard, precum și stagii de cercetare în Franța și Ungaria.

După ce s-a pensionat, a continuat să scrie și să editeze publicații internaționale, precum și să organizeze și să participe la conferințe peste hotare. Și-a continuat colaborarea, lungă de peste un deceniu, cu Asociația Internațională a Sociologilor, îndeosebi cu Comitetul de Studiu al Sociologiei Religiei. După ce și-a terminat mandatul de președinte al Comitetului de Cercetare, a devenit Președinte Onorific, funcție pe care a deținut-o până la moarte.

> Ce uși deschide "accesul deschis"?

de Jennifer Platt, Universitatea din Sussex, Regatul Unit și Vicepreședinte de Publicații ISA, 2010-2014

Accesul deschis" este o mișcare care s-a întins rapid dincolo de punctul său de pornire, aducând anumite amenințări pe măsură ce se apropie de științele sociale. Ideea de bază e simplă și atractivă: toată lumea ar trebui să poată beneficia de cunoașterea oferită de cercetările cuprinse în articolele din jurnale. Dintr-o parte a mișcării, a fost importantă supărarea cercetătorilor în științele naturale cu privire la prețurile excesive percepute și profiturile realizate de către unii dintre editorii jurnalelor pe care le folosesc, care a dus la boicotarea jurnalelor Elsevier. O temă ideologică mai recentă, crucială pentru politica guvernului britanic, este că produsele finanțării de stat ar trebui să fie disponibile în mod gratuit cetățenilor statului. Pe aceeași notă, se afirmă că afacerile vor beneficia în mod special de un asemenea acces și vor promova astfel creșterea economică la nivel național. Mari organisme de finanțare din S.U.A. și Marea Britanie solicită acum ca acele cercetări pe care le-au finanțat să fie publicate numai în jurnale care oferă acces liber cititorilor – punând astfel presiune pe jurnale pentru a-și schimba practicile.

În prezent, sistemul normal presupune ca editorii să producă jurnale, accesul la acestea depinzând de plata unui abonament. De cele mai multe ori, în zilele noastre, aceasta este plătită de către universități, ceea ce face jurnalele gratuite în format electronic pentru membrii lor. Acest lucru este complicat de faptul că marii editori vând acum în mod obișnuit abona-

mente sub forma unor pachete mari de jurnale, mai degrabă decât individuale, ceea ce oferă acces la multe, dar la un preț considerabil. Autorii articolelor nu sunt plătiți și o cantitate considerabilă de muncă neplătită este depusă din partea universității, dar nu există nici un dubiu că procesul de producție are, de asemenea, costuri considerabile, care trebuie să fie cumva acoperite.

"Accesul Deschis ar putea avea mari implicații pentru ISA"

Două mari modele alternative ale „accesului deschis” sunt discutate intens. Modelul „Gold” cere ca autorii [înțelegându-se prin asta universitatea sau organismul de finanțare al acestora] să plătească o taxă substanțială pentru a acoperi costul publicării, dar accesul la articole să fie deschis cititorilor fără plată. Modelul „Green” nu cere autorilor să plătească, dar solicită depozitarea articolelor într-o arhivă accesibilă, eventual după o perioadă de embargo de 6 sau 12 luni (prea mult pentru viteza de dezvoltare a unor domenii ale științelor naturale), pentru a păstra un stimulente pentru achiziționarea abonamentelor.

Conform oricărui model, autorii beneficiază de pe urma accesului mai multor cititori la scrierile lor, iar cititorii beneficiază de pe urma acelui acces. Dar care sunt celelalte efecte?

• Gold: Cei mai mulți autori proveniți

din țări sărace ar putea să nu își permită să publice în jurnale reputate ale unor țări bogate decât dacă beneficiază de o bursă din partea unui organism internațional de finanțare. În sociologie, nu este sub nicio formă de la sine înțeles ca articolele să fie bazate pe cercetări finanțate din burse. Nu este clar dacă autorii care nu beneficiază de astfel de finanțări ar fi scutiți de achitarea taxei. Chiar și autorilor de la universități mai sărace din țări bogate ar putea să li se limiteze publicațiile de către propriile administrații. Universitățile vor economisi banii dați acum pe abonamente, dar nu îi vor utiliza în mod necesar pentru sprijinul cercetării. Cercetarea disponibilă cel mai probabil că se va reduce și va fi mai subiectivă în distribuția sa.

• Green: Nimeni nu va plăti costurile publicării decât dacă embargoul convinge destule biblioteci și destui cititori să plătească pentru accesul timpuriu la conținutul jurnalului (timpul de perimare al articolelor din jurnale din domeniul științelor sociale este mult mai mare de un an). Editorii vor prefera, în acest caz, modelul Gold. Societățile erudite precum ISA, care cel mai probabil că nu vor găsi acceptabilă plata suportată de către autori, ar putea pierde o parte importantă a veniturilor din publicații, venit care susține alte activități.

Există variații pe tema acestor modele de bază, pe care nu le putem discuta aici. Este acceptat că ar putea exista jurnale „hibride”, care sunt pregătite să lase anumite lucrări să fie depuse în arhive gratuite, în timp ce altele nu vor accepta acest lucru; aceasta este politi-

ca din prezent a Asociației Americane de Sociologie. Unele jurnale ar putea acționa în baza stimulului pervers de a prefera lucrări fără finanțarea ce le-ar impune să ofere acces deschis. Consiliile naționale de cercetare britanice solicită acum nu numai acces deschis la lucrările publicate, dar și ca fiecare dintre acestea să ofere acces la bazele de date folosite pentru a putea fi reanalizate. Cum s-ar împăca această măsură cu aspectele de confidențialitate din științele sociale?

Este evident că ISA trebuie să dezvolte o politică potrivită misiunii sale internaționale și o va ajuta foarte mult în realizarea acestui lucru dacă va deține informații despre felul în care aceste probleme evoluează în sociologia mondială. Știm că în anumite locuri, sistemul de publicare și finanțare a jurnalelor variază de la standardul european și nord-american și că discuțiile din alte locuri ar putea să ridice întrebări suplimentare care ar trebui luate

în considerare. Am aprecia foarte mult dacă ne-ați relata cum arată lucrurile acolo unde sunteți dumneavoastră și care sunt părerile dumneavoastră cu privire la care ar putea fi politica ISA. Vă rog să îmi scrieți la adresa j.platt@sussex.ac.uk.

> Prezentarea echipei editoriale indiene

de Ishwar Modi, Președinte al Societății Sociologice Indiene și membru al Comitetului Executiv al ISA, 2010-2014

Când citeam despre echipa editorială iraniană a Global Dialogue (DG2.4), am fost surprins de faptul că aproape toți membrii erau studenți cu studiile în desfășurare sau proaspăt absolvenți. În comparație cu aceștia, membrii echipei indiene sunt destul de în vârstă și experimentați. Sarcina principală a echipei este să asigure traduceri standard în Hindi a limbajului tehnic complicat al disciplinei, care, câteodată, se dovedește a fi o muncă dificilă. Am fost plăcut surprins când câțiva dintre colegii noștri de la alte universități din țară ne-au spus că versiuni în Hindi ale Global Dialogue sunt folosite ca matrițe pentru traduceri realizate de către studenții lor (din varianta în engleză a GD în Hindi) pentru ca aceștia să poată compara și să realizeze unde trebuie să se îmbunătățească. Însă, atât versiunea în engleză, cât și cea în Hindi a Global Dialogue sunt din ce în ce mai discutate în cercurile academice indiene datorită materialului său global care este întotdeauna foarte interesant, informativ și edificator. Astfel, cu toții suntem foarte mândri de asocierea noastră cu Global Dialogue. ■

Profesorul Ishwar Modi este fondatorul Studiilor Timpului Liber (Leisure Studies) din India. La ora actuală dânsul este președintele Indian Sociological Society și director al India International Institute of Social Sciences, precum și membru al ISA Executive Committee. De asemenea, dânsul a fost reales Președinte al Research Committee on Sociology of Leisure (2010-2014) a ISA. În momentul pensionării sale în 2000 era fondatorul și directorul al Centre for Leisure and Tourism Studies al University of Rajasthan, Jaipur (India). Mai târziu, a activat ca profesor invitat la Indian Institute of Health Management Research. Dânsul este fondatorul și președintele Indian Leisure Studies Association. Este un beneficiar al Honorary Life Membership a World Leisure Organization și este în prezent un asociat senior și membru fondator al World Leisure Academy. Dânsul a organizat o serie de conferințe naționale și internaționale și este autorul, co-autorul și editorul a opt cărți.

Rajiv Gupta este actualmente profesor și conducător al Department of Sociology, University of Rajasthan, Jaipur. Este un student pasionat al sociologiei marxismului. Dânsul a fost onorat de către Indian Social Science Association cu premiul D.P. Mukerji Senior Social Scientist Fellowship în anul 2007. Recent a realizat un studiu asupra sociologiei manualelor. Cartea sa, Communalization of Education or Education of Communalization, a pornit o dezbateră la nivel național și a dus la stinghereala partidelor politice de dreapta. Ca un observator fin al societății indiene, a examinat fenomene sociale precum relațiile agrare, violența domestică, mișcările sindicale, dezvoltarea urbană, educația și profesia academică. Lucrarea sa doctorală a avut ca temă rolul intelectualilor academici în societatea indiană contemporană. Ca sociolog public, a participat întotdeauna la variate mișcări, inclusiv la mișcări îndreptate împotriva economiei neoliberale.

Rashmi Jain predă la Department of Sociology, University of Rajasthan. Interesele sale se află în domeniile Dezvoltării și Comunicării, Studiilor Globalizării, a Sociologiei Juridice, a Studiilor Timpului Liber și a Studiilor Europene. De asemenea, dânsa coordonează activități de teren pentru titlul de Master în Asistență Socială. Actualmente, este implicată într-un proiect intitulat „Society and culture of Rajasthan under the impact of Globalization”. Lucrările sale publicate includ Communicating Rural development – Strategies and Alternatives. Dincolo de faptul că este un academician, dânsa a dat o voce femeilor nevoiașе și a colaborat cu organizații ale societății civile din Rajasthan.

În ultimii șase ani, Uday Singh a lucrat cu India International Institute of Social Sciences sub conducerea dinamică a lui Ishwar Modi. Dânsul deține un titlu de Master în Administrație Economică și Management Financiar obținut la University of Rajasthan. Ca traducător al Global Dialogue, este dornic să învețe mai mult despre diferite fenomene sociologice și întâmplări din jurul lumii.

> Supraviețuirea la limită

Alexia Webster, Fotograf, și Edward Webster, Universitatea Witwatersrand, Africa de Sud, fost președinte al Comitetului de Cercetare asupra Dezvoltării Forței de Muncă (RC44)

Multe dintre locurile de muncă create în zona centrală a orașului Johannesburg sunt locuri de muncă de supraviețuire, ce au devenit cunoscute sub numele de locuri de muncă precare sau economie informală. Este vorba despre coafeze sau comercianți stradali, bărbați și femei care spală taxiuri pe marginea drumului, despre cei care lucrează de acasă sau în shebeen-uri (taverne fără autorizație), cât și despre cei care colectează hârtie sau fier vechi străbătând orașul cu un cărucior după ei.

Noi am fotografiat-o pe una dintre femeile care reciclează neoficial deșeururi, o femeie de culoare în vârstă pe drumul către un centru de reciclare. La început părea o stafie pentru că era ascunsă privirii de încărcătura pe care

o ducea în spate. Dar dacă vă uitați cu atenție, veți desluși părți ale corpului ei copleșit de sacii cu deșeururi pentru reciclat. Această femeie nu este o victimă neajutorată; ea este un muncitor productiv. Petrece zece ore pe zi colectând hârtie, pe care o transportă în spate pe străzile Johannesburgului pentru a o vinde centrului de colectare. Acesta nu este un loc de muncă în sensul convențional; este o strategie de supraviețuire. Ea nu doar creează valoare reciclând hârtie care este cumpărată de o mare companie multinațională; această femeie face și curățenie pe stradă. Acesta este un loc de muncă „verde”, dar femeia câștigă în medie doar 5 USD pe zi.

Caracteristica principală a acestor muncitori informali este faptul că sunt proprii lor angajatori. Aceștia și-au ocupat un loc în economia orașului,

angajându-se în activități economice total diferite de locurile de muncă tradiționale. Emergența acestor activități informale a oferit sociologiei un puzzle. În anii '50-'60, ca urmare a aspectului teleologic al teoriei modernizării, s-a presupus că industriile dinamice vor absorbi creșterea rapidă a populației în orașe așa cum se întâmplase în Europa secolului al nouăsprezecelea. Totuși, acest lucru nu s-a întâmplat. Dimpotrivă, populațiile urbane din țările în curs de dezvoltare au crescut dramatic, oamenii ajungând să trăiască de pe urma unor activități economice informale la scară mică decât de pe urma unui loc de muncă formal. În fotografie, femeia este invizibilă, dar ea este o parte dintr-o armată de muncitori în condiții precare în continuă creștere pe Glob.